

A Nógrád megyei fiatalok helyzete 2005

– *kutatási zárótanulmány* –

MOBILITÁS

Ifjúságkutatási Iroda

(a Nemzeti Ifjúságkutató Intézet jogutódja)

Készítették:

Dankó Adrienn

Berényi Eszter

Ságvári Bence

Máder Miklós

Kovács Szilvia

Pillók Péter

2005. április 15.

Tartalomjegyzék

1.	Bevezető	4
1.1.	A kutatás módszere.....	4
1.1.1.	Összehasonlító elemzés	4
1.1.2.	Fókuszcsoporthoz vizsgálat.....	4
1.1.3.	Kérdőíves kutatás	5
1.2.	Nógrád megye társadalomföldrajzi sajátosságai	5
2.	Összefoglalás	10
2.1.	Ifjúság2004 legfontosabb megállapításai	10
2.2.	Fókuszcsoporthoz legfontosabb megállapításai	11
2.3.	Kérdőíves kutatás legfontosabb eredményei	12
3.	Nógrád megye ifjúsága az Ifjúság2000 és az Ifjúság2004 kutatások tükrében	15
3.1.	Családszerkezet, gyermekvállalás	15
3.2.	Gazdasági aktivitás és oktatás	18
3.2.1.	Oktatás	19
3.2.2.	Társadalmi háttér – a szülők iskolai végzettsége.....	22
3.3.	Lakáskörülmények.....	23
3.4.	Szubjektív anyagi és társadalmi helyzet.....	25
3.5.	Értékek és attitűdök	28
3.5.1.	A múlt és a jövő megítélése.....	28
3.5.2.	Értékek.....	32
3.5.3.	A fiatalság problémái.....	33
3.6.	Művelődés, szórakozás.....	37
3.6.1.	Könyvnyolvasás.....	37
3.6.2.	TV nézés	38
3.6.3.	Újságyolvasás	39
4.	Nógrád megyei fiatalok perspektívája – a fókuszcsoporthoz vizsgálat tapasztalatai	42
4.1.	Nógrád megye általános képe.....	42
4.2.	Elvándorlás a megyéből.....	43
4.3.	Cigányokkal kapcsolatos vélemények.....	43
4.4.	Szükségletek és megoldási lehetőségek	44
4.4.1.	Munkahely	44
4.4.2.	Szabadidő eltöltés	44
4.4.3.	Lakhatás.....	46
4.4.4.	Közlekedés.....	46

4.4.5.	Egzisztencia, mentalitás.....	46
4.5.	Ifjúsági szervezetek - pályázatok.....	47
4.6.	Civil szervezetek.....	49
4.6.1.	Fiatalok helyzete.....	49
4.6.2.	Pályázatok.....	49
4.6.3.	Civil szervezetek és az önkormányzat kapcsolatának javítása.....	50
5.	Konkrét problémák Nógrád megyében – a kérdőíves vizsgálat eredményei	51
5.1.	Vélemények Nógrád megyéről.....	51
5.1.1.	Ki tehet a megye helyzetének javulásáért?.....	51
5.1.2.	Benchmark: Budapest.....	53
5.1.3.	Problématérkép.....	55
5.2.	Elvándorlási potenciál	58
5.2.1.	Munkahely keresés	58
5.2.2.	Tanulás.....	59
5.3.	Új felsőoktatási szak.....	60
5.4.	Romákkal kapcsolatos attitűdök.....	61
5.5.	Szabadidő, sportolás	65
5.5.1.	Intézmények látogatási szokásai.....	65
5.5.2.	Rendezvények szervezése.....	66
5.5.3.	Az egyes szabadidős tevékenységek helyszíneinek igénybevétele	67
5.5.4.	Sportolási szokások	68
5.5.5.	További sportolási potenciál.....	69
5.6.	Közlekedési szokások, vélemények a közlekedésről	70
5.6.1.	Vasúti közlekedés	70
5.6.2.	Közlekedés autóbusszal	72

1. Bevezető

1.1. A kutatás módszere

A *Nógrád megyei fiatalok helyzete 2005* című kutatást a MOBILITÁS Ifjúságkutatási Iroda végezte Nógrád Megye Önkormányzatának megbízásából 2005 tavaszán. A kutatás során három különböző módszert használtunk.

1.1.1. Összehasonlító elemzés

A tanulmány 3. fejezetében ismertetjük az Ifjúságkutatási Iroda által koordinált Ifjúság2000 és Ifjúság2004 elnevezésű országosan reprezentatív 8-8000 fiatal megkérdezésével lezajlott kutatások Nógrád megyére vonatkozó legfontosabb eredményeit, összehasonlítva az országos adatokkal.

1.1.2. Fókuszcsoport vizsgálat

A tanulmány 4. fejezetében vázoljuk a Nógrád megyei fiatalokkal és civil szervezetekkel készült fókuszcsoportos beszélgetések eredményeit. A fókuszcsoportokat 2005. február 14. és 21-e között bonyolítottuk le a Megrendelővel egyeztetett vezérfonal és csoportbeosztás alapján.

A csoportok pontos beosztása és tagjai a következőképpen alakultak

Résztevők	Kor	Csoport tagok	Időpont	Helyszín
Működő ifjúsági civil szervezetek képviselői	-	1/3 gyakori pályázó 1/3 soha nem pályázott,	2005. március 14.	Salgótarján
Nógrád megyéből elszármazott fiatalok	19-24	½ dolgozó ½ tanuló	2005. március 21.	Budapest
Középiskolások	14-18	½ fiú ½ lány	2005. március 16.	Salgótarján
Középiskolások	14-18	½ fiú ½ lány	2005. március 14.	Bátotenyere
Fiatal felnőttek	19-24	½ dolgozó ½ tanuló ½ városban élő ½ községben élő	2005. március 16.	Salgótarján

1.1.3. Kérdőíves kutatás

A fókuszcsoportok tapasztalati alapján készítettük elő a konkrét problémákra, igényekre reflektáló kérdőíves kutatásunkat, amelynek célcsoportja a Nógrád megyében élő 14-25 éves korosztály volt. Az Önkormányzat ifjúsági referensével egyeztetve készítettük el és véglegesítettük azt a kérdőívet, amelyet 500 fiattól kérdeztünk le. Az adatfelvételt 2005. március 4. és március 21. között bonyolítottuk le. A mintát a Megrendelő igényeinek megfelelően, véletlenszerűen állítottuk össze.

A kérdezést gyakorlott, helyismerettel rendelkező Nógrád megyei kérdezőbiztosok végezték, akiket külön erre a feladatra felkészítettünk. Munkájukat helyi instruktorként ellenőrizte, az ellenőrzés eredménye pozitív volt, a kérdezők jól végezték a feladatukat. A kérdőívek rögzítése után SPSS system fájlba készítettük, a továbbiakban a számításokhoz és az elemzéshez ezt az adatbázist használtuk.

A kérdőíves kutatás során a következő főbb tematikus blokkokat érintettük:

- munkanélküliség, elvándorlás;
- szocio-demográfiai mutatók;
- szabadidős tevékenységek, életmód;
- kulturális fogyasztás;
- közlekedés.

A kutatás mintája a 14–25 éves korosztályra vonatkozik. Területileg rétegzett, korra és nemre vonatkozó kvótás mintavételi eljárással, az iskolai végzettség szerint, az elérhető statisztikák figyelembe vételével, utólagos ellenőrzéssel korrigált mintavételi eljárást alkalmazunk.

A kérdőíves kutatás eredményeit a 5. fejezet vázolja fel.

1.2. Nógrád megye társadalomföldrajzi sajátosságai

A Nógrád megyei fiatalok helyzetének bemutatása előtt fontos dolognak tartjuk, hogy társadalomföldrajzilag tágabb kontextusba helyezzük a vizsgálat alá vont megyét. Ezzel az ifjúságra vonatkozó jelentős szociológiai háttérváltozót mutatunk be, mely determinisztikus erővel bír a Nógrád megyében élő fiatalok életésélyeire.

A vidék Magyarországa Budapesthez viszonyítva egy eltérő világ, a megyeszékhelyekhez képest a falvak és a városok lehetőségei, adottságai szintén komoly különbségeket mutatnak.

Ugyanez érvényes Magyarország régióira is: az ország nyugati fele és a középső része prosperáló területnek nevezhető, míg a keleti fele egy egyre inkább leszakadó, gazdaságilag nehezebb helyzetben lévő régióknak tekinthető.

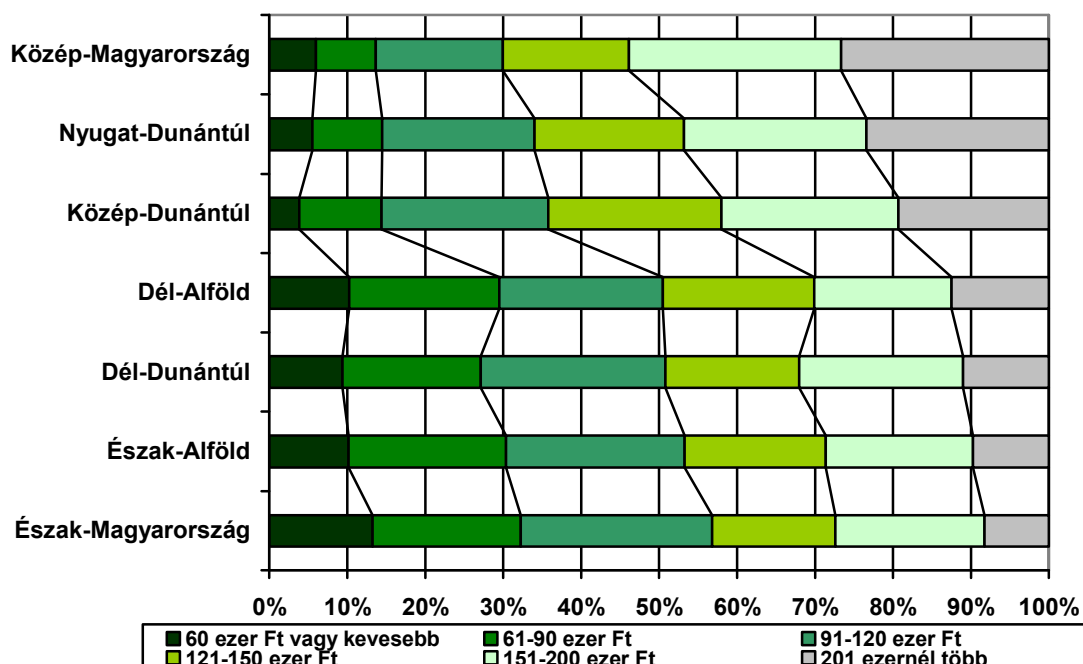
Nógrád megye Magyarország 7 fő régiójából Észak-Magyarország régióba tartozik.

1. ábra Magyarország megyei és regionális bontása

Ha a háztartások átlagos havi jövedelmét vesszük alapul, Észak-Magyarország régió a legkedvezőtlenebb helyzetben lévő régiók egyike. A regionális sorrend ebben a tekintetben Közép-Magyarországgal kezdődik, és Nyugat-, valamint Közép-Dunántúllal folytatódik. A további négy régió adottságai révén keletkezett anyagi helyzet rangsora már nem egyértelmű, esetleges.

2. ábra Régiók közötti anyagi különbségek

2003-ban egy un. klaszteranalízis módszerrel az Ifjúság2000 országos kutatás adatait alapul véve készítettünk el 22, az ifjúságra vonatkozó társadalmi csoportot, és abból alakítottuk ki három fő réteget¹. Ezek a rétegek a vesztes, köztes, illetve nyertes. Vesztesnek tekintettük azokat, akik a rendszerváltás utáni gazdasági helyzetben kevésbé tudtak az új követelményekre adekvát válaszokat adni, ezért többek között a munkaerőpiacon kedvezőtlen helyzetbe kerültek. A nyertesek ezzel szemben olyan tudáskészlettel rendelkeztek, mely könnyen konvertálható volt az új kihívások terén, ők nyertek a rendszerváltáson; a harmadik csoport pedig a nyertes és a vesztes között állókat tömöríti.

A klasztercsoportok eloszlása regionálisan szignifikáns különbségeket mutat. Mint látható Észak-Magyarország meglehetősen kedvezőtlen pozíciót ért el ezen a társadalmi besoroláson alapuló megközelítés szerint.

¹ Továbbiakban lásd még: Bauer – Máder – Nemeskéri - Szabó: Ifjúsági rétegek az ezredfordulón. In: Új Ifjúsági Szemle 2003/1.

1. táblázat: Ifjúsági rétegek régióként

KLASZTEREK	Közép-Mo.	Közép-Dtúl.	Nyugat-Dtúl.	Dél-Dtúl.	Észak-Mo.	Észak-Alföld	Dél-Alföld
nyertes	41%	13%	12%	14%	11%	12%	10%
köztes	25%	49%	49%	44%	43%	39%	45%
vesztes	34%	38%	39%	42%	46%	49%	45%

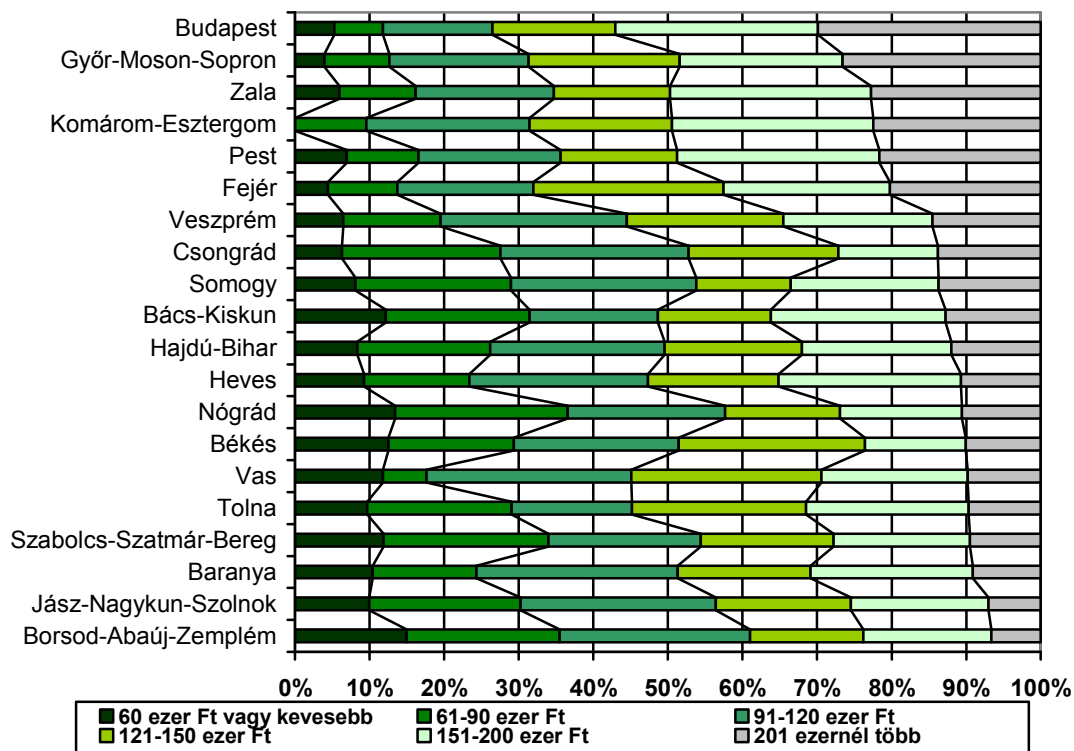
Az alábbi táblázatban számos makroadatot gyűjtöttünk össze, melyek segítenek a Nógrád megyei helyzet pontosabb megértésében. Látható, hogy Közép-Magyarország régióban lakik a teljes magyar népesség közel harmada. Gazdasági téren is Közép-Magyarország régió a domináns, mivel a teljes GDP 44 százalékát termeli ki. Ugyanezeket a trendeket rögzítettük a tudástőke, és vállalkozások terén is.

2. táblázat: Regionális adatok a demográfiáról és a gazdaságról

	Közép-Magyarország	Közép-Dunántúl	Nyugat-Dunántúl	Dél-Dunántúl	Észak-Magyarország	Észak-Alföld	Dél-Alföld
Demográfia							
népesség	28%	11%	10%	10%	13%	15%	13%
0-14	25%	11%	9%	10%	14%	18%	13%
15-19	25%	11%	10%	10%	13%	17%	14%
20-29	29%	11%	10%	9%	12%	15%	13%
Gazdaság							
foglalkoztatottság	31%	12%	11%	9%	11%	13%	13%
bruttó jövedelem	19%	15%	14%	13%	13%	13%	13%
GDP	44%	10%	10%	7%	8%	10%	10%
háztartások egy főre jutó évi átlagos jövedelem	116%	105%	100%	91%	87%	88%	95%
Tudástőke, vállalkozási hajlam							
kutatók és fejlesztők 10000 lakosra jutó száma	53	12	8	12	8	12	17
működő vállalkozások száma 1000 lakosra	118	75	85	74	64	65	72

Az Észak-Magyarországra jellemző képet egy kissé tompítja az, hogy míg Nógrád megye a hevesi helyzethez hasonló képet mutat, addig Borsod-Abaúj-Zemplén a legkedvezőtlenebb helyzetű megye Magyarországon.

3. ábra Megyék és Budapest közötti anyagi különbségek

A Nógrád megyei fiatalok helyzetére vonatkozóan megállapíthatjuk tehát, hogy az ország kevésbé prosperáló részén helyezkedik el lakóhelyük, mely számos negatív anomáliája révén negatív hatást gyakorol az itt élő fiatalok életésélyeire.

2. Összefoglalás

2.1. Ifjúság2004 legfontosabb megállapításai

Gazdasági aktivitását tekintve a Nógrád megyei fiatalok valamivel nagyobb arányban tartoznak az aktívák közé, mint az országos átlag, ezzel párhuzamosan viszont némileg kevesebben tanulnak. A 2004-es adatok szerint egy harmaduk (33 százalék) dolgozik, minden második (51 százalék) tanul, míg a fennmaradó 17 százalék inaktív.

A befejezett iskolai végzettség tekintetében a Nógrád megyei fiatalok iskolázottsági szintje magasabb az országos átlagoknál.

A fiatalok versenyképességét a „hivatalos” iskolai végzettségen kívül nagymértékben meghatározza a nyelvtudás. Adataink arról tanúskodnak, hogy a megyei fiatalok az országos átlagnál valamivel kisebb arányban (23 %) beszélnek idegen nyelveket.

A Nógrád megyeiek több mint fele (54 %) szüleivel él eltartottként, több mint ötöde (22 %) csonka családban, csupán egy (nagy) szülővel él. A saját lakáshelyzet megítélése ugyanakkor a Nógrád megyeiek körében semmivel sem tér el az országos tendenciáktól, azaz a fiataloknak csupán 15 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem tartja megfelelőnek jelenlegi lakáskörülményeit.

A Nógrád megyei fiatalok többsége (52 %) gondolja úgy, hogy a rendszerváltás óta az ország gazdasági helyzete romlott. A változást pozitívan értékelők aránya 25 százalék.

Nógrád megyében a helyzet valamivel borúsabb képet mutat az egyéni életpályákat megítélendően, hiszen 40 százalék azok aránya, akik szerint saját személyes gazdasági helyzetük rosszabb lett a rendszerváltást követően.

A jövőre vonatkozó várakozások a megyében némileg kedvezőtlenebbek az országos adatoknál, hiszen az utóbbi esetében tapasztalt 39 százalékkal szemben csupán 33 százalék gondolja úgy, hogy az ország gazdasági helyzete javulni fog.

Az ifjúság legégetőbb problémájának a kábítószeres terjedését tartják a fiatalok. Az országos átlaghoz képest néhány százalékkal kevesebben (49 %) említették ezt Nógrád megyében. Az országos arányoknál azonban jóval súlyosabbnak ítélték az alkohol terjedését, melyet a megyében 34 százalék említett, míg ez az országban „csupán” 25 százalék volt. Ehhez hasonlóan a munkanélküliség, az elhelyezkedés nehézségei is igen súlyos problémáknak

bizonyultak, négy százalékponttal többen említették ezt az országos átlaghoz képest. Figyelemre méltó még az erkölcsi romlás, mint probléma, amelyet az országos adatokhoz képest szintén jóval nagyobb arányban tekintenek égető problémának a Nógrád megyei fiatalok.

Az elolvasott könyvek átlagos száma a Nógrád megyeiek esetében 6.7, míg országosan 8.9 darab könyv volt. Általános tendencia, hogy a megyében élő fiatalok az országos adatokhoz képest átlagosan többet néznek TV-t.

2.2. Fókuszcsoportok legfontosabb megállapításai

A nógrádi életérzések sem festenek kedvező képet az itt élő fiatalok viszonyáról a megyéhez, előforduló kifejezések: „szürkeség”, „élettelenység”, „verekedések”, „barátságtalanság”.

Sokan kritizálták ugyanakkor a nógrádiakat is: „Nem tesznek az emberek a dolgokért, nem jó a hozzáállásuk”. „Nem olyan közvetlenek itt az emberek, meglökik egymást és azt sem mondják, hogy köszí”.

Nógrád megye előnyei között legtöbbször a nógrádi táj szépségeit említették a fiatalok. „Imádom ezeket a hegyeket, amik körbevesznek.” A másik legtöbbször említett nógrádi pozitívum az, hogy a települések csendesek, nyugodtak, ebben a megyében vissza lehet húzódni annak, aki nyugalomra vágyik.

A Nógrád megyei csoportok mindegyikében a fiatalok szinte kivétel nélkül mind el szeretnék költözni a megyéből: „Ha valakinek van lehetősége, akkor elköltözik”. Volt, aki arra a kérdésre, hogy miért jó Nógrádban, csak annyit mondott: „Mert még van lehetőségünk elmenni innen”. Az elköltözés okai között tulajdonképpen mindegyik csoportban ugyanazok az okok kerültek elő: más helyen nagyobb esélyeket látnak a fiatalok a munkába állásra vagy a továbbtanulásra.

A romákról úgy gondolják a fiatalok, hogy sok mindent tönkretesznek és szemetelnek. Többen beszámoltak azonban olyan falvakról, „ahol nem ez a helyzet”, tehát a roma és nem roma lakosság probléma nélkül él együtt.

A munkahely a legfontosabb – megoldatlan – szükséglet a fiatalok szerint, alapvetően szerintük ez az oka a kilátástalanságnak a megyében.

A fiatalok szerint a megyében egyáltalán nincsenek közösségi szórakozóhelyek, Nógrád megyében nincsen semmi „élet”, valamint nincsenek sportolási lehetőségek, és nagyon kevés a program Nógrád megyében, „nincsen semmilyen olyan program vagy dolog, ami a nógrádi öntudatot erősítené”.

A legtöbben úgy gondolják, hogy nincsenek igazán a megyében lakhatási problémák, nem nehéz lakáshoz jutni, mert: „Nógrádban egyáltalán nem probléma, mert senki nem akar itt lakni.” A Nógrád megyei közlekedést mindegyik csoportrésztvevő kritizálta.

A fiatalok úgy látják, hogy a nógrádi emberek csak rövidtávra terveznek és mindenki a látszatra törekszik. Nincs igény az új dolgokra és nagyon nagy a létbizonytalanság.

Ifjúsági szervezetként gyakorlatilag csak a diákönkormányzatokat említették a fiatalok, sokan kifogásolták az információ áramlást, az információ hiányt az esetlegesen rendelkezésre álló pályázatokkal kapcsolatban.

A civil szervezetek állításuk szerint rendszeresen szoktak pályázni, több szervezethez, de talán legtöbben a Mobilitás nevét említették, mint pályázatot. A civilek egyértelműen jónak értékelik Nemzeti Civil Alapprogram pályázatbefogadási gyakorlatát.

A szervezetek képviselői elsősorban az erősebb és jobb információáramlásban látják a kapcsolat javításának módját. Az egyes települési önkormányzatok esetében kiemelték a civilek, hogy nincsenek még a megfelelő „helyen” az önkormányzatok pénzügyi gyakorlatában a civil kapcsolatok: „Önkormányzatnál, ha felmerül, hogy hol lehetne spórolni, akkor mindig az első, hogy a civileken, ami nem kötelező feladat.”.

2.3. Kérdőíves kutatás legfontosabb eredményei

Leginkább a paternalista szemlélet tükröződik abban, hogy kiktől várják a fiatalok a megye helyzetének jobbá tételét.

A legtöbben azzal a kijelentéssel értettek egyet, hogy Nógrád megyében *a közterek tisztasága nem megfelelő* (80 százalék). Ezzel szoros összefüggésben a *mindenki személt az utcán* kijelentéssel is a megkérdezettek közel kétharmada (65 százalék) értett inkább egyet, azaz a közterületek állapota az egyik legsúlyosabbnak tartott probléma a fiatalok szerint.

A megye minden a munkahellyel, lakáshelyzettel, életminőséggel kapcsolatos aspektusában az átlagos elégedettség (3) alatt teljesített. Az önálló élet megteremtésének lehetőségével a

fiatalok fele (49%) teljes mértékben elégedetlen volt. A fizetés, a havi megtakarítás lehetősége, a megfelelő munkahelykínálat mind olyan tényezők, mellyel a fiatalok közel fele elégedetlen.

A nógrádi fiatalok többsége, 65.9 százaléka tervezi, hogy Magyarország más településére megy dolgozni, 26.5 százaléka viszont nem tervez ilyesmit.

A fiatalok mintegy 53.6 százaléka tervezi, hogy Magyarország más településére megy tanulni, 43 százaléka viszont nem tervez ilyesmit.

A fiataloktól megkérdeztük, hogy a hétköznapi élet mely területein észlelnék illetve nem észlelnék konfliktusokat romák és nem romák között, összesen hét „terepet” kínáltunk fel megítélésre. Szembetűnő, hogy a szórakozóhelyekkel kapcsolatosan a fiatalok döntő többségének az a véleménye, hogy vannak ilyenek: a megkérdezettek elsöprő hányada, több mint 88 százalék tartozik ide, és mindössze 6 százalékra tehető azoknak az aránya, akik szerint egyáltalán nincsenek ilyenek.

Nógrád megyében a fiatalok a megkérdezett intézmények közül leggyakrabban a megyei könyvtárat látogatják, a fiatalok 11százaléka havonta többször is megfordul itt.

Ugyanakkor a nógrádi fiatalok 83 százaléka még soha nem volt az Ifjúsági Tanácsadó Irodában vagy Turinform Irodában (84%).

A fiatalok 67 százaléka szerint az önkormányzatok nem szerveznek elég ingyenes, nyilvános rendezvényt Nógrád megyében, ugyanakkor a fiatalok döntő többsége (78%) szerint az *önkormányzat* feladata lenne a rendezvények szervezése.

A megkérdezett nógrádi fiatalok 62 százaléka sportol, 38 százaléka pedig egyáltalán nem végez sporttevékenységet.

A fiatalok negyede abban az esetben sem végezne testmozgást, ha lenne rá lehetősége. Háromnegyedében viszont megvan a testmozgás, a sport iránti potenciál, hajlandónak mutatkoztak a sportra.

A megkérdezett Nógrád megyei fiatalok közel egyötöde (19 %) szokott rendszeresen vasúton utazni, közöttük leginkább a *járatok pontosságával* (3.3), és az *utazás biztonságával* (3.1),

míg legkevésbé a *várótermek* (1.7) és *járatok tisztaságával* (2), illetve a *várótermek, megállók állapotával* (1.9) vannak megelégedve.

A vasúti közlekedés igénybevételének viszonylag alacsony számaival ellentétben a Nógrád megyei fiatalok döntő többsége (85 %) rendszeresen szokott autóbuszon utazni, közülük leginkább az *utazás biztonságával* (3.7), az *utazás idejével* (3.4) és a *járatok pontosságával* (3.3) vannak megelégedve. Ugyan a *járatok tisztaságát* a vasúténál magasabbra értékelték (2.9), a legalacsonyabb értékek ebben az esetben is a *várótermek tisztaságához* (2.1), illetve a *várótermek, megállók állapotához* (2.2) kapcsolódnak.

3. Nógrád megye ifjúsága az Ifjúság2000 és az Ifjúság2004 kutatások tükrében

Ebben a fejezetben egy rövid áttekintést adunk a Nógrád megyei fiatalok általános helyzetéről. A megyére vonatkozó adatok mellett minden esetben feltüntettük az országos adatokat is az Ifjúság2004 országos reprezentatív kutatás eredményeit felhasználva, így lehetővé válik azon területek meghatározása, ahol jelentősebb eltérés, vagy éppen hasonlóság tapasztalható az országosan tapasztalt helyzethez képest.

Az időbeli összehasonlítás érdekében számos esetben az Ifjúság2000 kutatás adatbázisát is felhasználtuk.

3.1. Családszerkezet, gyermekvállalás

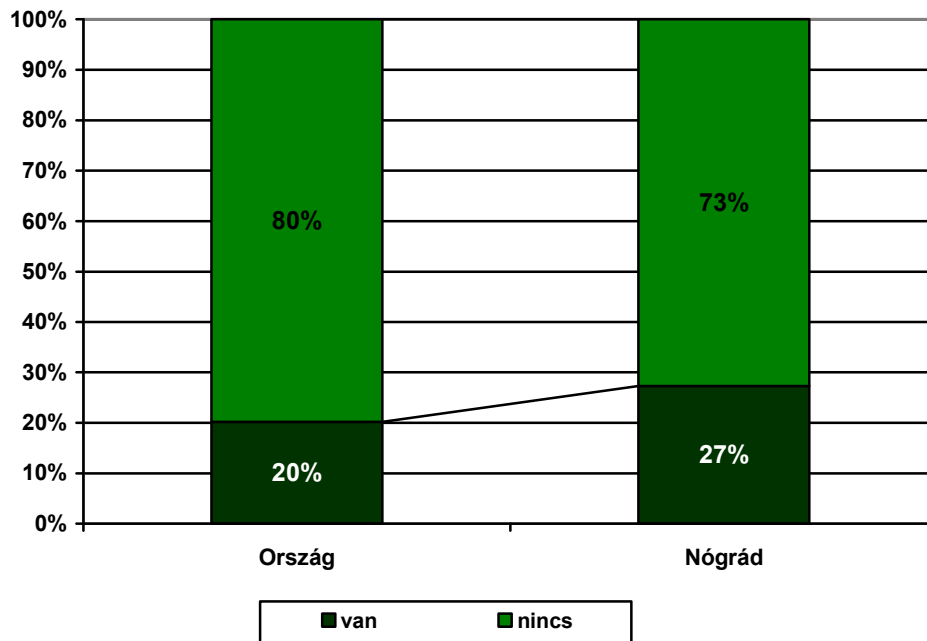
4. ábra Az egyes családformák országos és Nógrád megyei arányai

Családforma	Ország	Nógrád	Családforma	Ország	Nógrád
két szülővel, családban	48,5	41,2	apa, anya, testvér, kérdezett	34,3	32,4
			apa, anya, kérdezett	14,2	8,8
szülővel, csonka családban	16,6	17,1	anya, testvér, kérdezett	7,1	8,2
			apa, testvér, kérdezett	2,4	1,2
			anya, kérdezett	5,2	5,9
			apa, kérdezett	1,9	1,8
önálló egzisztencia, partnerrel	14,6	17,1	férj és feleség gyerekekkel	11,3	15,3
			férj és feleség gyerek nélkül	3,3	1,8
önálló egzisztencia, egyedül	15,2	17,1	egyedül él	15,2	17,1
egyéb	5,1	7,6	egyéb	5,1	7,6

Az országos és a Nógrád megyei adatok a fiatalok családi helyzetében az egyik legfeltűnőbb különbség, hogy ez utóbbiban több mint 7 százalékkal kevesebb a két szülővel, családban élő fiatalok aránya. Ezzel párhuzamosan viszont valamivel nagyobb az önálló egzisztenciával, egyedül, vagy partnerével (esetleg gyerekekkel) együtt élők aránya.

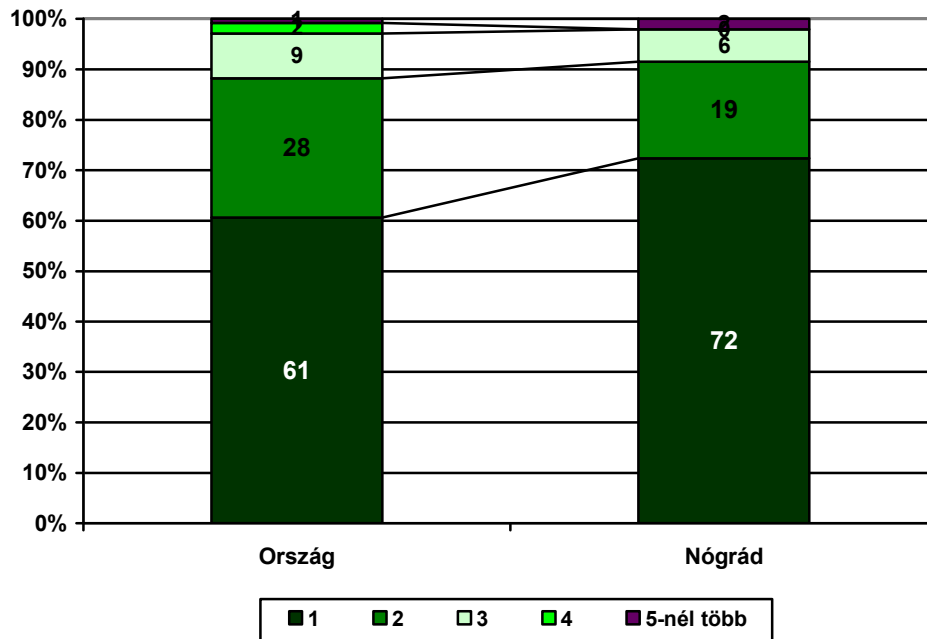
A jobb oldali táblázat az egyes kategóriákat részletesen is kibontva tartalmaz adatokat. Itt is jól látható, hogy leginkább a két szülővel, testvér nélkül élő háztartások aránya tér el az országos adatoktól.

5. ábra Van-e Önnek gyermeke?

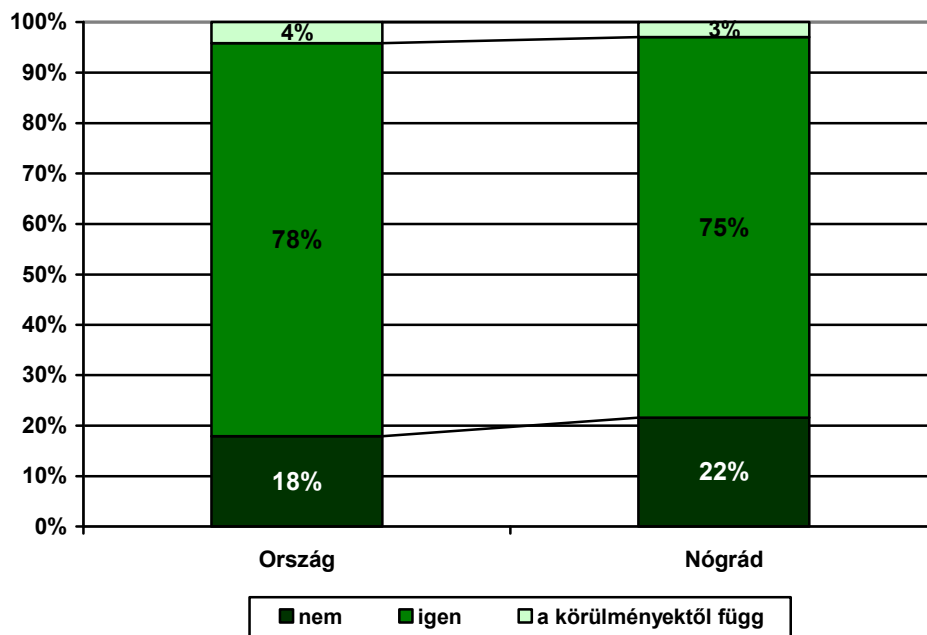
A gyermekkel rendelkező fiatalok aránya az országos 20 százalékkal szemben Nógrád megyében 27 százalék.

6. ábra Hány gyereke van Önnek?

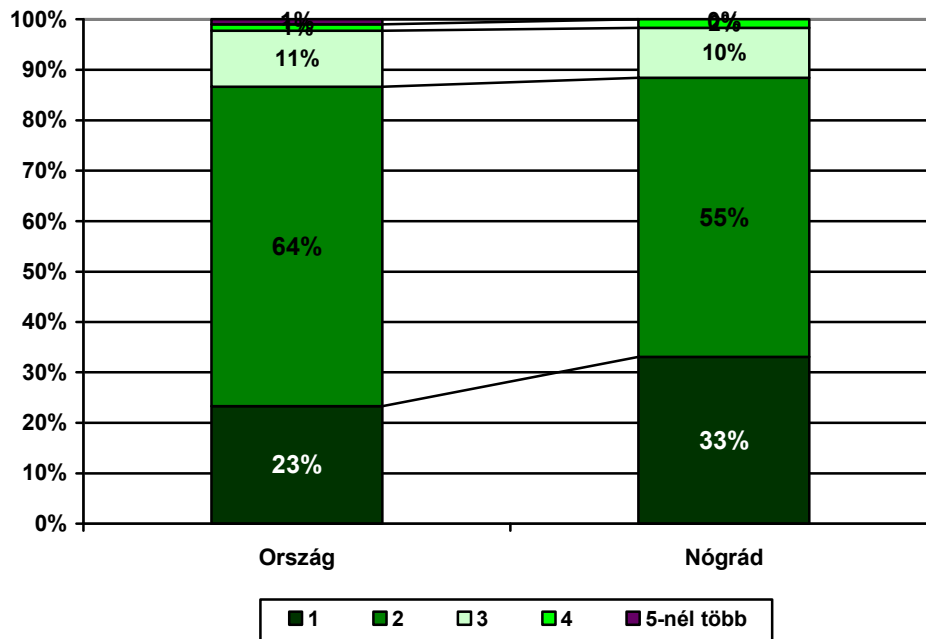
A gyermekek számát tekintve viszont magasabb a csupán egy gyermeket nevelők aránya. Ez a megyében (a gyermekkel rendelkező fiatalok körében) 72 százalék, míg az országos átlag ennél kevesebb, 61 százalék.

7. ábra Tervez-e Ön (további) gyermeke(ke)t?

A jövőre vonatkozó gyermekvállalási kedv néhány százalékos eltéréssel ugyan, de megegyezik az országos értékekkel. Ezek alapján a fiatalok három negyede tervez (további) gyermeket.

8. ábra Hány gyermeket tervez?

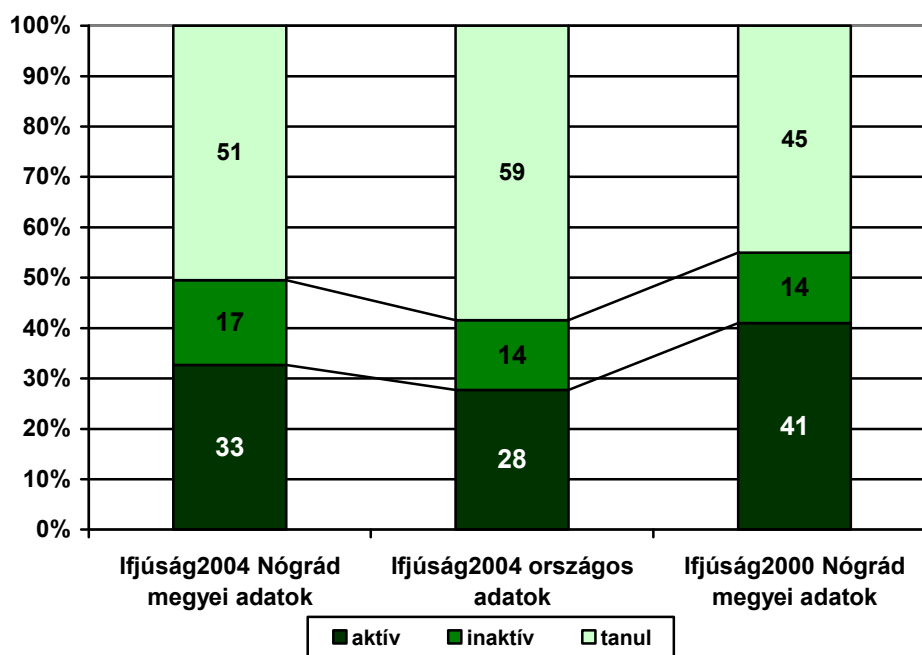
A tervezett gyermekek számát tekintve a többség (55 százalék) két gyermeket szeretne, ami ugyanakkor alacsonyabb az országos értékeknél. Ezzel párhuzamosan viszont magasabb a csupán egy (további) gyermeket tervezők aránya. Ez Nógrád megyében 33 százalék, míg az országos adatok 23 százalékot mutatnak.

3.2. Gazdasági aktivitás és oktatás

Gazdasági aktivitását tekintve a Nógrád megyei fiatalok valamivel nagyobb arányban tartoznak az aktívák közé, mint az országos átlag, ezzel párhuzamosan viszont némileg kevesebben tanulnak. A 2004-es adatok szerint egy harmaduk (33 százalék) dolgozik, minden második (51 százalék) tanul, míg a fennmaradó 17 százalék inaktív.

A 2000-es adatfelvétel Nógrád megyére vonatkozó adataival összevetve nőtt a tanulók, illetve csökkent az aktívák aránya.

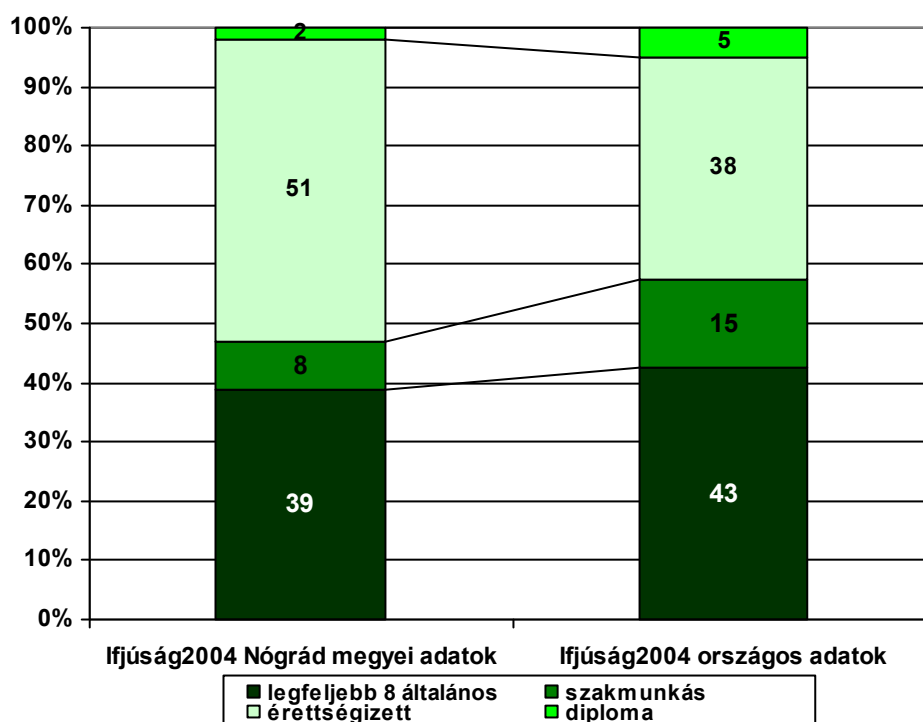
9. ábra Gazdasági aktivitás

3.2.1. Oktatás

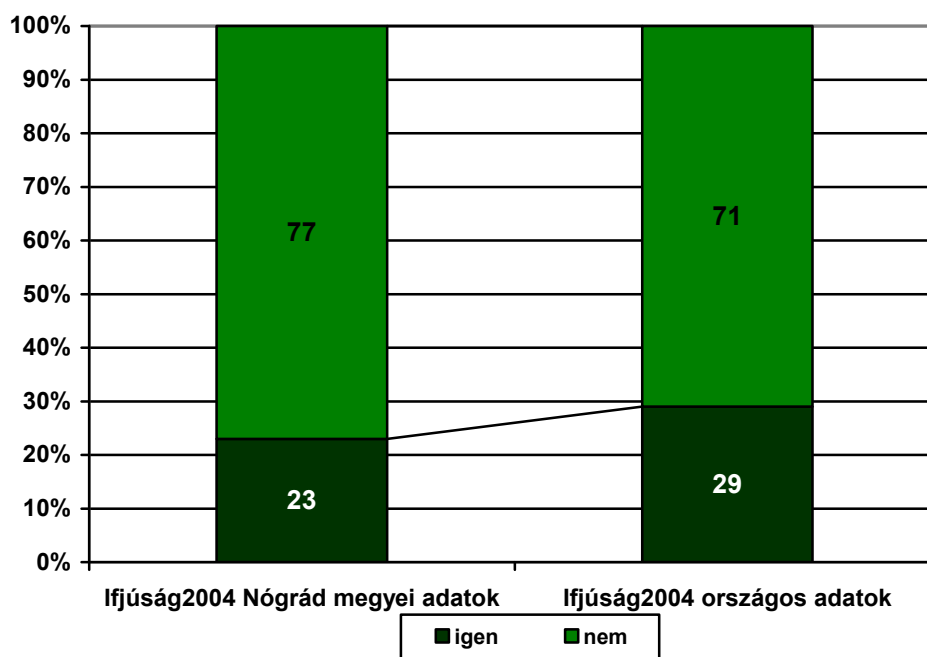
A befejezett iskolai végzettség tekintetében a Nógrád megyei fiatalok iskolázottsági szintje magasabb az országos átlagoknál. Legfeljebb alapfokú végzettsége van a 25 évnél fiatalabb korosztály 39 százalékának. Ez négy százalékponttal alacsonyabb az országos mintában tapasztaltnál. E tendenciának megfelelően a szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezők száma is alacsonyabb (8 %), míg jóval magasabb a középfokú végzettségűek – érettségizettek – aránya (a megyében 51 %, az országosan mért 38 %-hoz képest). Három százalékkal alacsonyabb ugyanakkor a diplomával rendelkezők aránya; ez azonban a kicsi elemszámnak, illetve annak köszönhető, hogy elemzésünkbe csak a 25 évnél fiatalabbakat vontuk be – akik többnyire ebben az életkorban fejezhetik csak be a felsőfokú tanulmányaikat – nem tekinthető jelentős eltérésnek.

10. ábra Legmagasabb befejezett iskolai végzettség

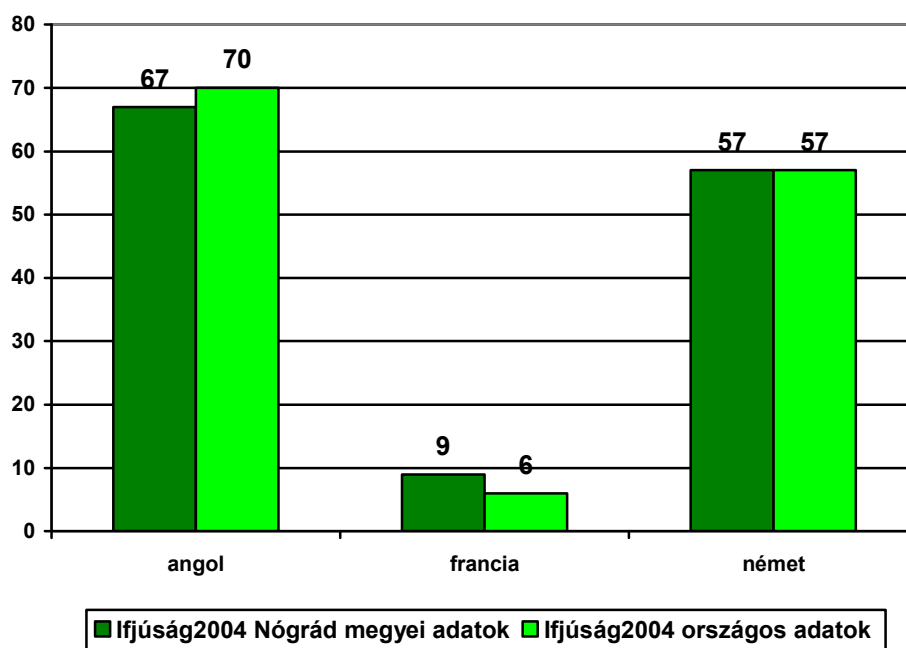
A fiatalok versenyképességét a „hivatalos” iskolai végzettségen kívül nagymértékben meghatározza a nyelvtudás. Adataink arról tanúskodnak, hogy a megyei fiatalok az országos átlagnál valamivel kisebb arányban (23 %) beszélnek idegen nyelveket. (Az országos átlag 29 %.)

11. ábra Beszél-e valamilyen idegen nyelvet?

Az egyes nyelvek közül legnagyobb arányban (67 %) az angolt beszélik, ezt követi a német (57 %), majd a francia (9 %). Ez néhány százalékos eltéréssel ugyan, de megfelel az országos tendenciáknak.

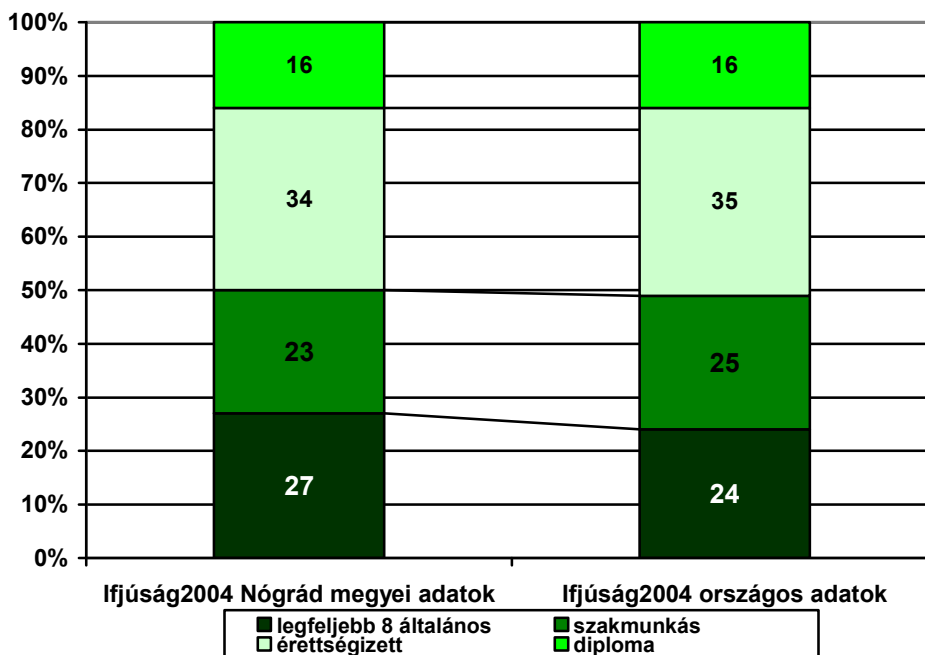
12. ábra Milyen idegen nyelvet beszél?

3.2.2. Társadalmi háttér – a szülők iskolai végzettsége

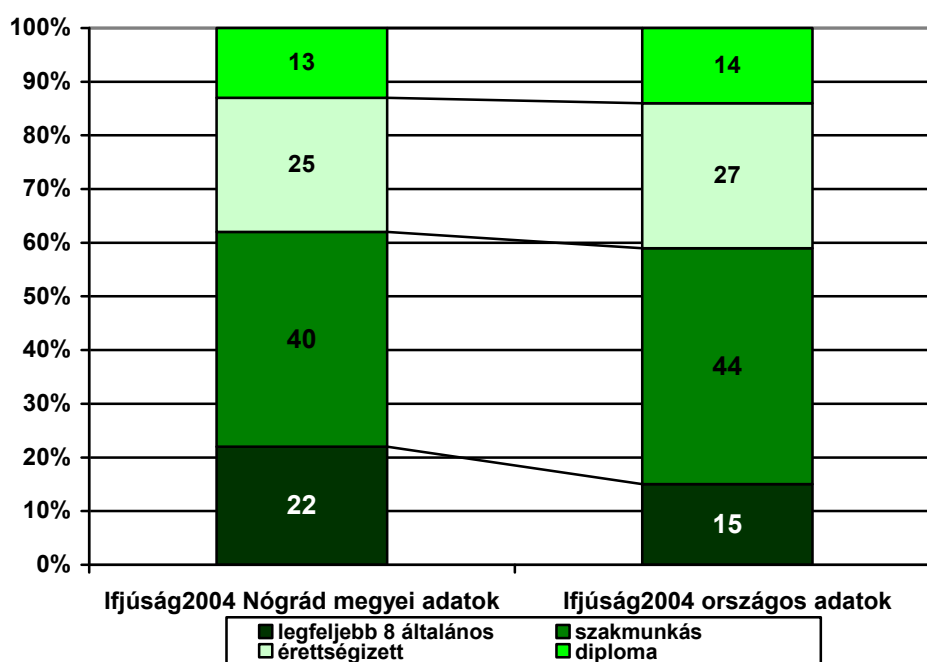
A szülők iskolai végzettségét vizsgálva lényeges eltérések az országos adatokhoz képest nem tapasztalhatóak. Az anyák körében 27 százalék az alapfokú végzettségűek aránya, 23 százalék a szakmunkásoké, 34 százalék az érettségizetteké, illetve 16 százalék a diplomával rendelkezőké.

13. ábra Az anyák iskolai végzettsége

Az apák esetében azonban már némi különbség mutatkozik, hiszen az alapfokú végzettségűek aránya magasabb az országos átlagnál (22 %), míg a szakmunkások (40 %) és érettségizettek (25 %) esetében néhány százalékos elmaradás tapasztalható.

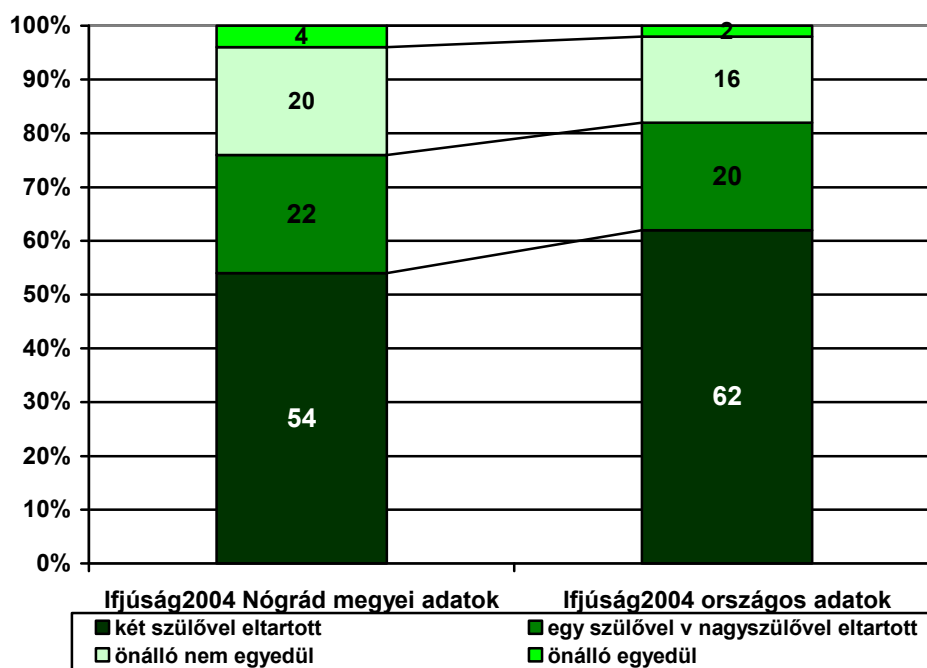
14. ábra Az apák iskolai végzettsége

3.3. Lakáskörülmények

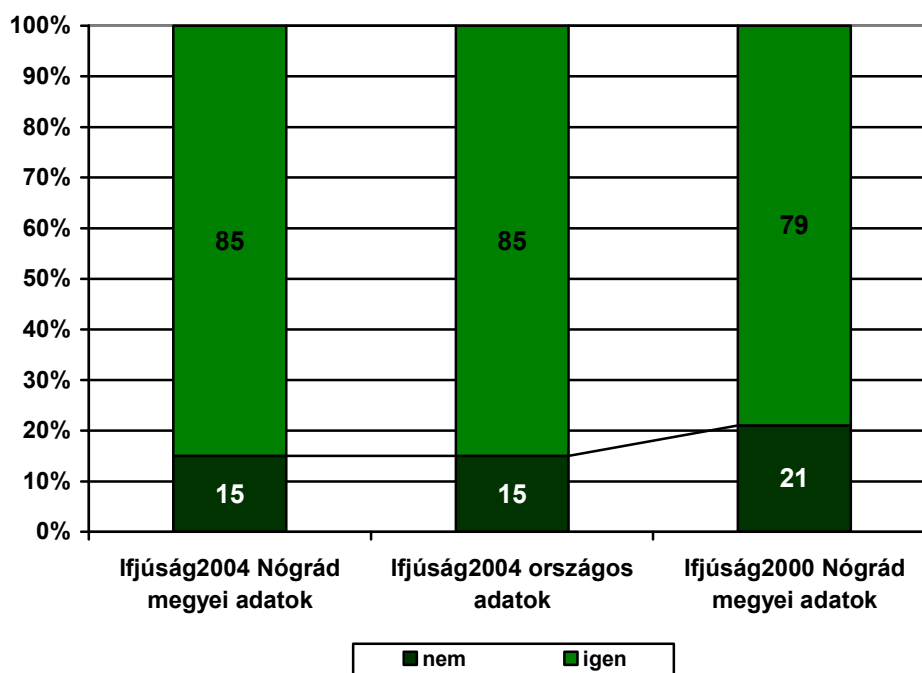
A Nógrád megyeiek több mint fele (54 %) szüleivel él eltartottként, több mint ötöde (22 %) csonka családban, csupán egy (nagy) szülővel él. Önállóan, szüleitől függetlenül, a fiatalok közel egynegyede él, többségük (20 %) azonban valaki mással együtt. Mindösszesen négy százalék azok aránya, akik önállóan és egyedül élnek. Az országos adatokkal összevetve Nógrád megyében összességében több önálló, saját egzisztenciával rendelkező fiatalot találunk.

15. ábra Kivel él egy háztartásban?

A saját lakáshelyzet megítélése a Nógrád megyeiek körében semmivel sem tér el az országos tendenciáktól, azaz a fiataloknak csupán 15 százaléka nyilatkozott úgy, hogy nem tartja megfelelőnek jelenlegi lakáskörülményeit. 2000-hez képest ez hat százalékpontos csökkenést jelent, hiszen akkor még 21 százalék volt elégedetlen.

16. ábra Megfelelőnek tartja-e jelenlegi lakáskörülményeit

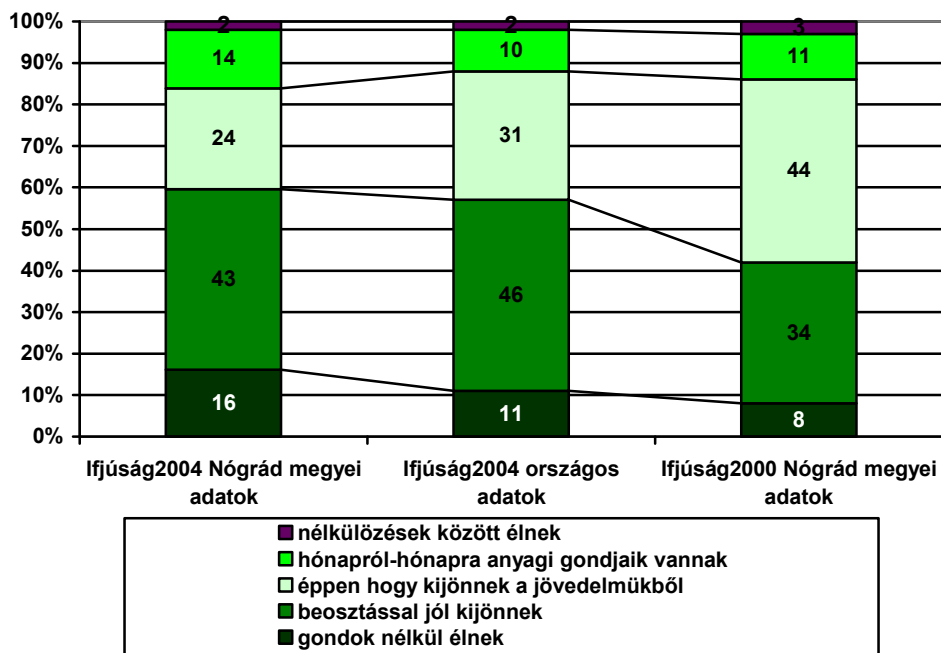

3.4. Szubjektív anyagi és társadalmi helyzet

A saját, szubjektív anyagi helyzet megítélésében az országos átlagokkal összevetve valamivel kedvezőbb a kép Nógrád megyében. A megkérdezett fiatalok 16 százaléka véli úgy, hogy gondok nélkül élnek, szemben az országos szinten tapasztalt 11 százalékkal. Beosztással jól „kijön” a megyei fiatalok 43 százaléka, míg a rosszabb anyagi helyzetben lévők (azok, akik éppen, hogy kijönnek, rendszeres anyagi gondokkal küszködnek, illetve nélkülözések között élnek) aránya 40 százalék, amely így, összesítve alig marad el az országosan mért 43 százaléktól. Érdeemes megjegyezni, hogy Nógrádban négy százalékkal többen (14 % az országos 10 % képest) mondta azt, hogy hónapról-hónapra anyagi gondjaik vannak.

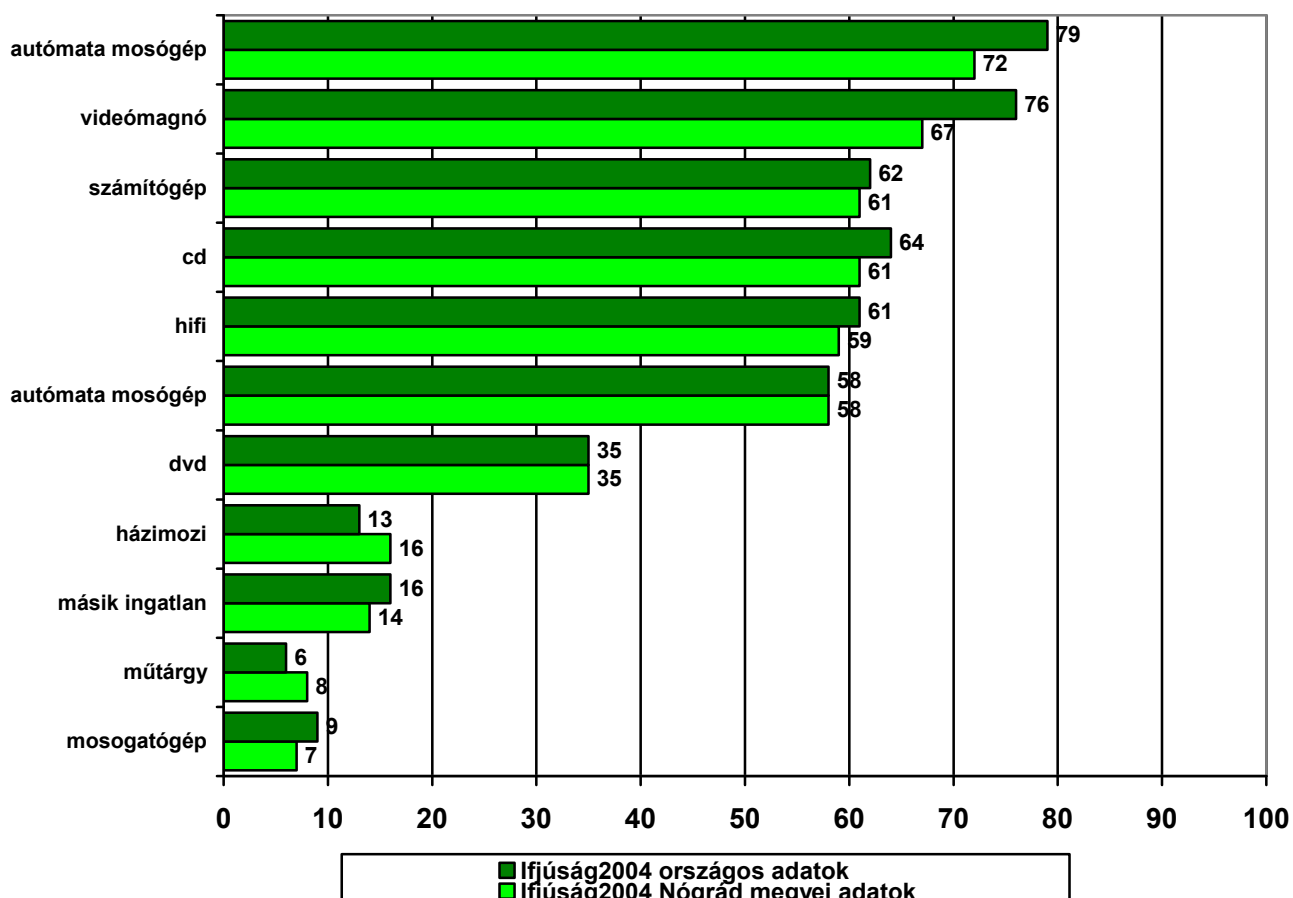
Igen sokat javult azonban a helyzet a négy évvel ezelőtti állapotokhoz képest, amikor még csak 8 százalék nyilatkozott úgy, hogy gondok nélkül élnek, 34 százalék ugyan némi beosztással, de jól élt, ám a többség (57 %) eltérő mértékben, de anyagi gondokról számolt be.

17. ábra Összességében hogyan értékeli anyagi helyzetét?

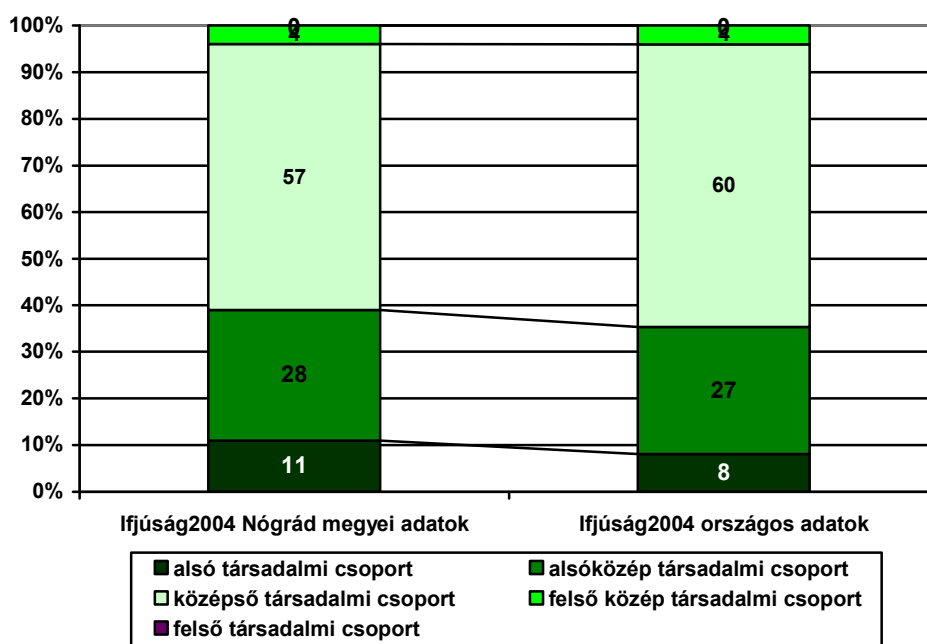
A családok (illetve az önálló egzisztenciák) tartós fogyasztási cikkekkel való ellátottsága a Nógrád megyei fiatalok esetében alig különbözik az országos adatoktól. Csupán az automata mosógépek, illetve a videómagnók arányában tapasztaltunk némi „lemaradást”.

18. ábra Rendelkezik-e az alábbi eszközökkel?

Az anyagi helyzet megítélésével szoros kapcsolatban van a szubjektív társadalmi helyzet meghatározása is. A kutatásban arra kértük a fiatalokat, hogy sorolják be magukat (családjukat) valamelyik társadalmi csoportba. Az alábbi adatok jól mutatják, hogy e kérdésben igen minimális az eltérés az országos adatokhoz képest. A többség, 57 százalék (természetesen) a középső csoportba helyezte magát, ugyanakkor 28 százalék az alsó-közép csoporthoz tartozónak érzi magát, míg 11 százalék az alsó társadalmi csoportot jelölte meg. A társadalmi piramis csúcsán azonban lényegében alig találunk valakit. Csupán négy százalék mondta magát a felső-közép társadalmi csoport tagjának.

19. ábra Melyik társadalmi csoportba sorolná magát?

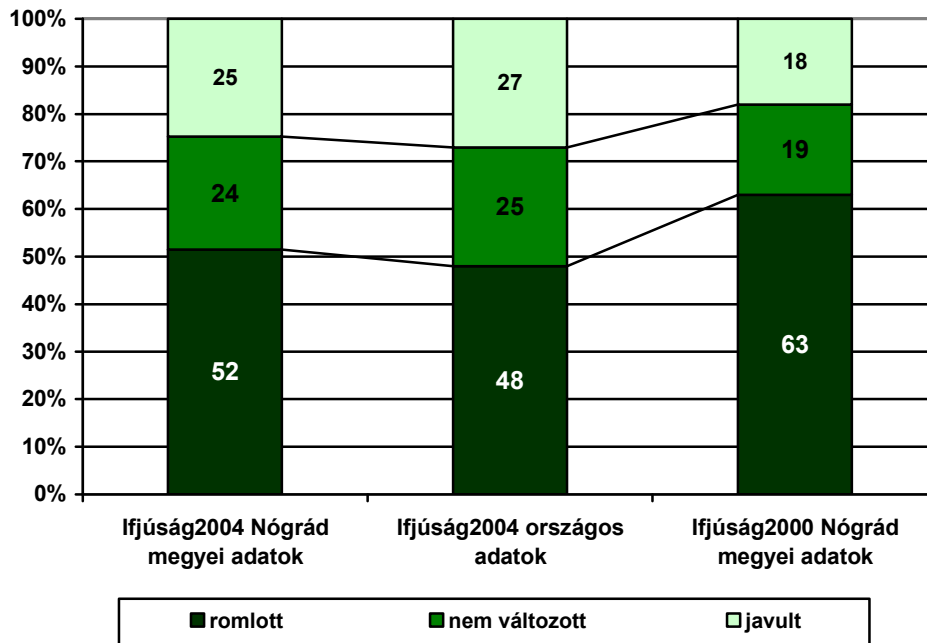

3.5. Értékek és attitűdök

3.5.1. A múlt és a jövő megítélése

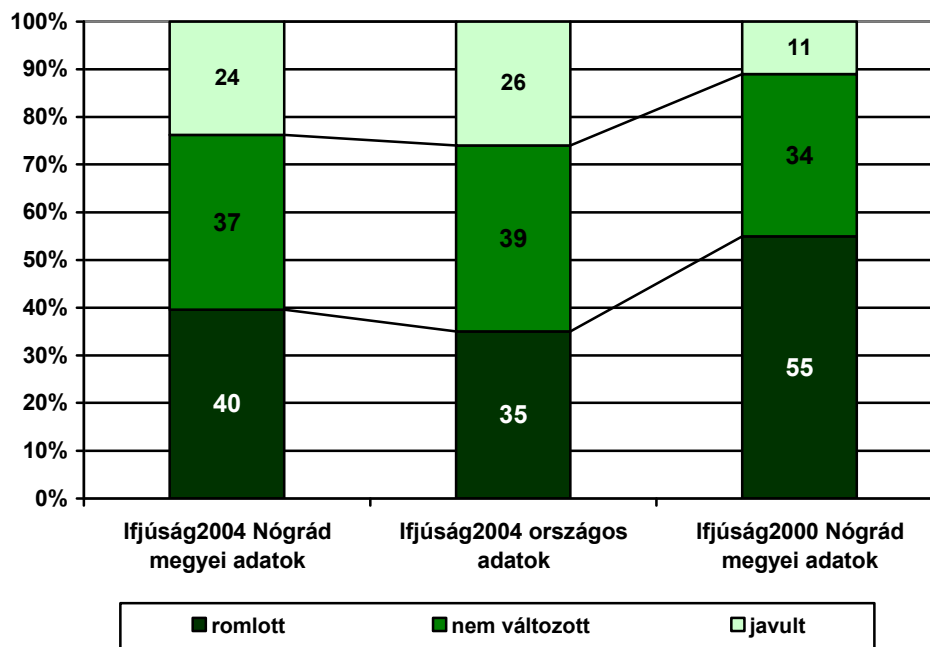
A Nógrád megyei fiatalok többsége (52 %) gondolja úgy, hogy a rendszerváltás óta az ország gazdasági helyzete romlott. A változást pozitívan értékelők aránya 25 százalék. Az országos adatokkal összehasonlítva lényeges különbségeket nem találunk, bár némileg többen vannak a borúlátók. Ez a kedvezőtlen kép azonban jelentős javulást mutat 2000-hez képest, amikor is még közel kétharmad (63 %) volt azok aránya, akik rosszabbnak ítélték az ország gazdasági helyzetét.

20. ábra Hogyan alakult az ország gazdasági helyzete a rendszerváltás óta?

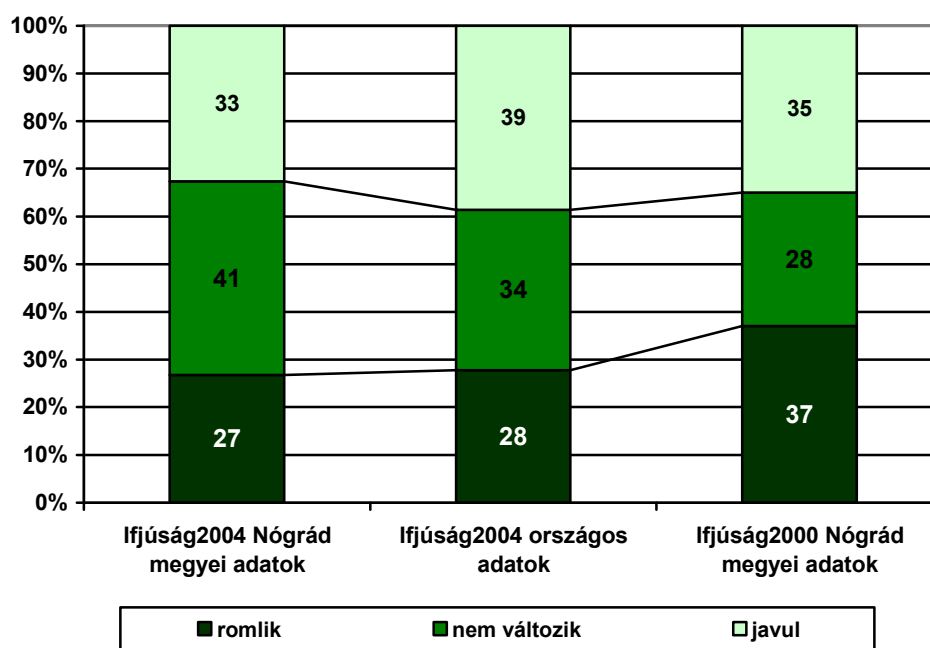
Figyelemreméltó jelenség, hogy a mikroszintű (személyes, családi) gazdasági helyzet megítélésében az országra vonatkozó véleményeknél kedvezőbb eredményeket kaptunk. Azonban ebben az esetben is a Nógrád megyében a helyzet valamivel borúsabb képet mutat, hiszen 40 százalék azok aránya, akik szerint saját személyes gazdasági helyzetük rosszabb lett a rendszerváltást követően. Ez azonban még így is jelentős javulás a 2000-es adatokhoz képest.

21. ábra Hogyan alakult az Ön, vagy családja gazdasági helyzete a rendszerváltás óta?

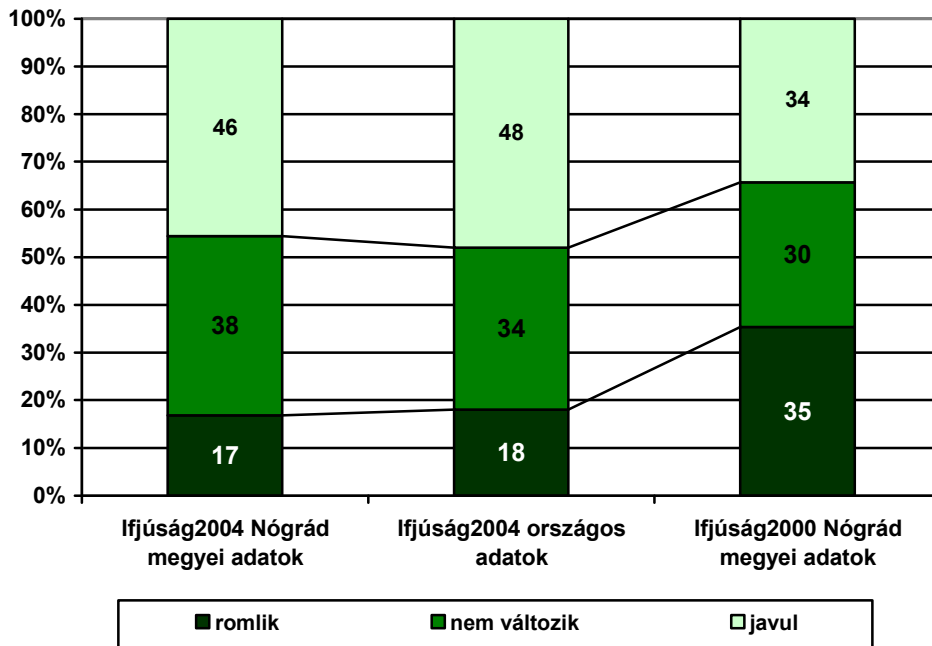
A jövőre vonatkozó várakozások a megyében némileg kedvezőtlenebbek az országos adatoknál, hiszen az utóbbi esetében tapasztalt 39 százalékkal szemben csupán 33 százalék gondolja úgy, hogy az ország gazdasági helyzete javulni fog. Hét százalékkal nagyobb a változatlanúságot feltételezők aránya (41 %) az országos adatokhoz képest. A négy évvel ezelőtti eredményekhez képest a helyzet sokat javult, hiszen igaz, hogy két százalékkal kevesebben érzik úgy, hogy a helyzet javulni fog, ám a korábbi adatfelvételkor még 37 százalék gondolta úgy, hogy a helyzet romlani fog.

22. ábra Hogyan fog alakulni az ország gazdasági helyzete?

A saját, személyes jövővel kapcsolatban a megyei adatok alig térnek el az országos eredményektől, azaz a többség (hasonlóan a múltira vonatkozó kérdéseknél tapasztaltakhoz) a helyzetének javulását várja (46 %), míg 38 százalék véli úgy, hogy ez változatlan marad. Kisebbségben vannak ugyanakkor (17 %) azok, akik pesszimistán szemlélik saját gazdasági helyzetük alakulását.

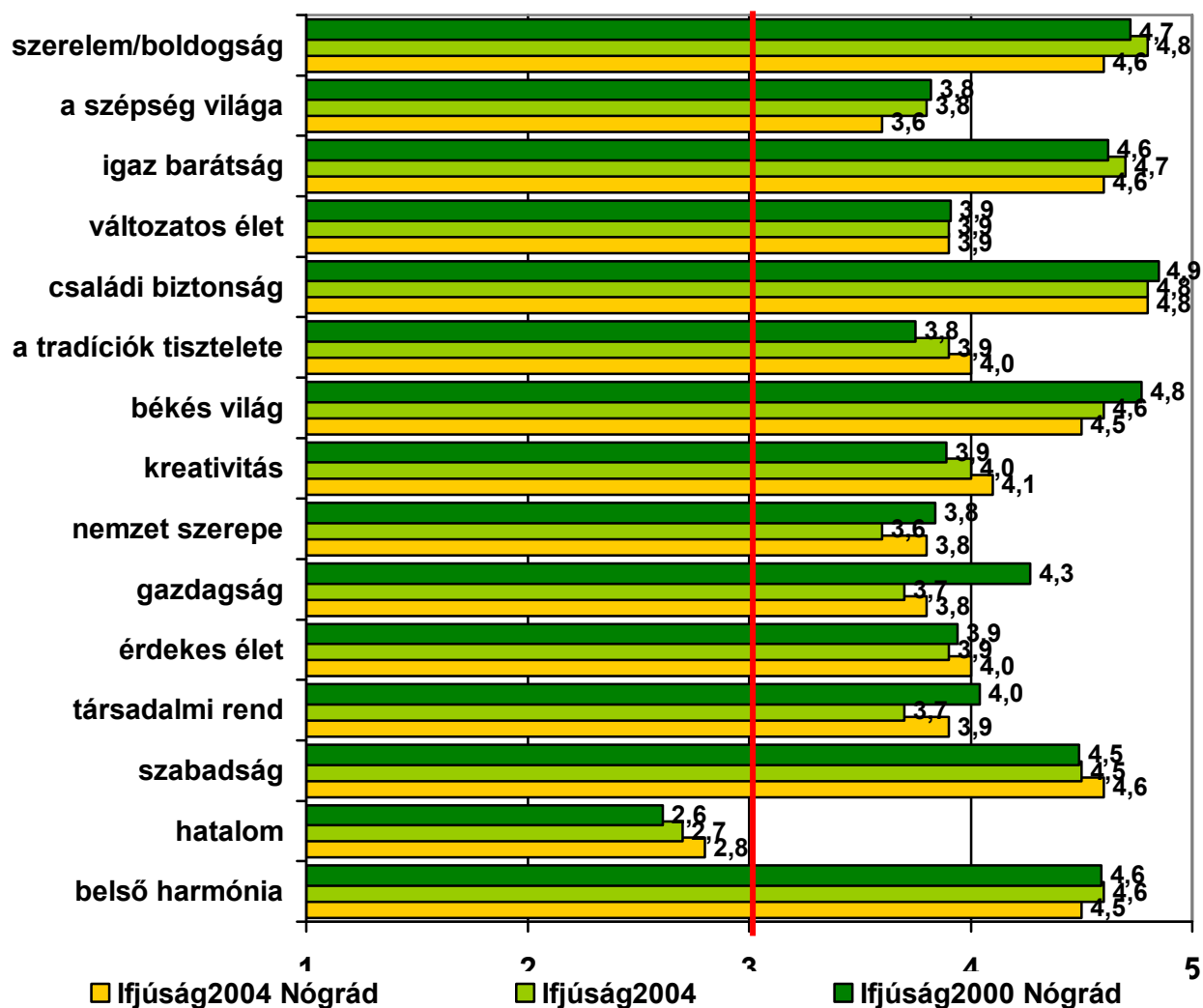
23. ábra Hogyan fog alakulni az Ön, vagy családja gazdasági helyzete?

3.5.2. Értékek

A legfontosabb értékek mind az országos, mind pedig a 2000-es adatokkal összevetve lényegében változatlanok. A legfontosabbnak tartották a megkérdezett fiatalok a családi biztonságot, illetve a szerelmet/boldogságot. Ezekhez hasonló, magas értékeket találunk még a békés világ, a belső harmónia, az igaz barátság, illetve a szabadság esetében is. A legkevésbé fontos értéknek a hatalom bizonyult.

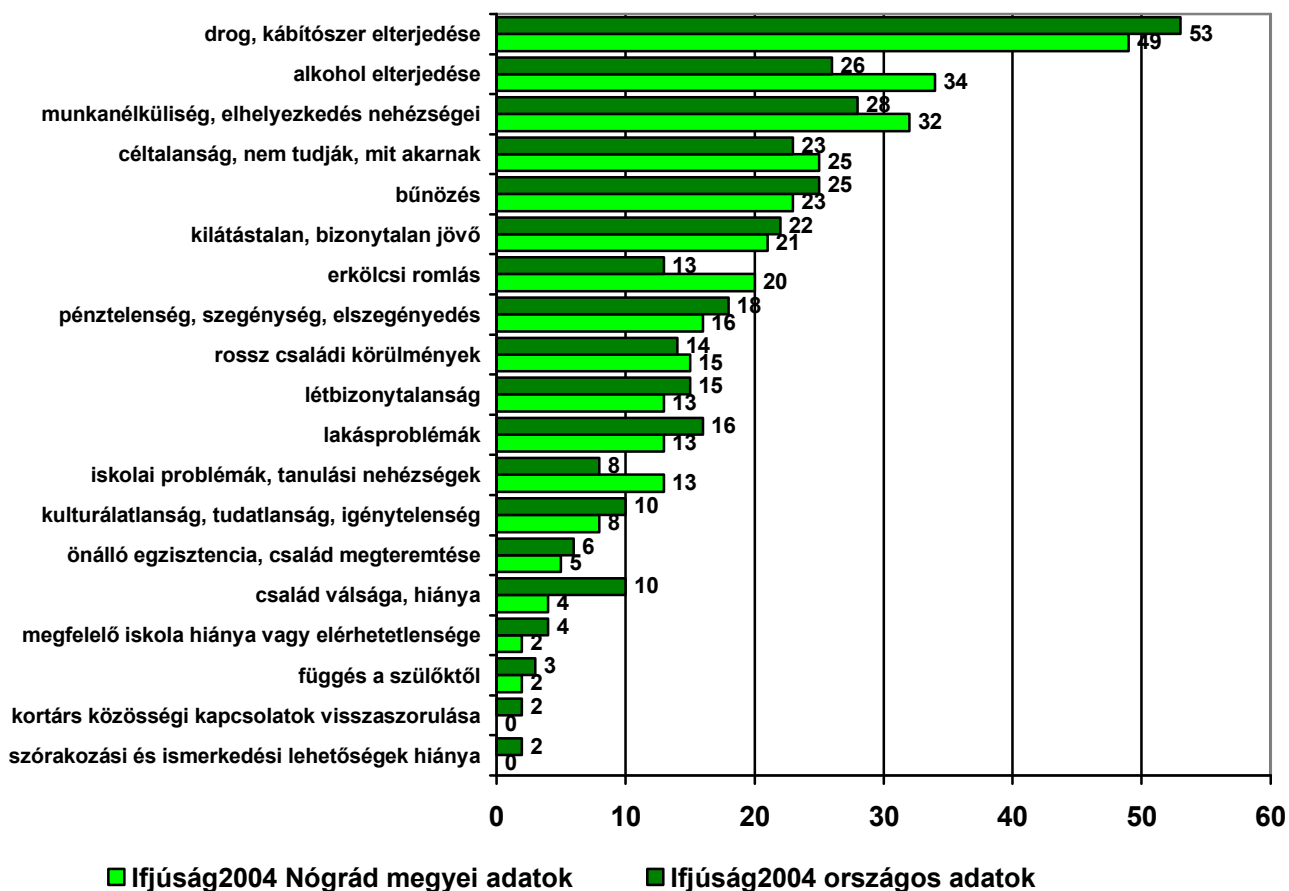
24. ábra Mennyire fontosak az alábbi értékek az életében?
(1-5-ig terjedő skálán, ahol 1=legkevésbé, 5=leginkább)

3.5.3. A fiatalság problémái

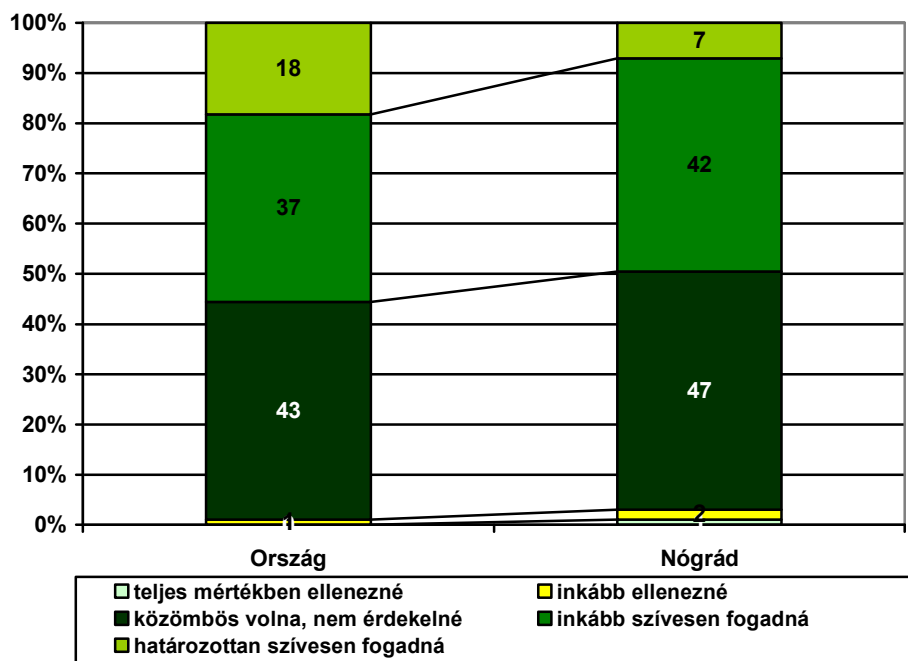
Az ifjúság legégetőbb problémájának a kábítószeres terjedését tartják a fiatalok. Az országos átlaghoz képest néhány százalékkal kevesebben (49 %) említették ezt Nógrád megyében. Az országos arányoknál azonban jóval súlyosabbnak ítélték az alkohol terjedését, melyet a megyében 34 százalék említett, míg ez az országban „csupán” 25 százalék volt. Ehhez hasonlóan a munkanélküliség, az elhelyezkedés nehézségei is igen súlyos problémáknak bizonyultak, négy százalékponttal többen említették ezt az országos átlaghoz képest. Figyelemre méltó még az erkölcsi romlás, mint probléma, amelyet az országos adatokhoz képest szintén jóval nagyobb arányban tekintenek égető problémának a Nógrád megyei fiatalok.

25. ábra Mit tart az ifjúság legégetőbb problémájának?
(azok aránya, akik említették az adott problémát)

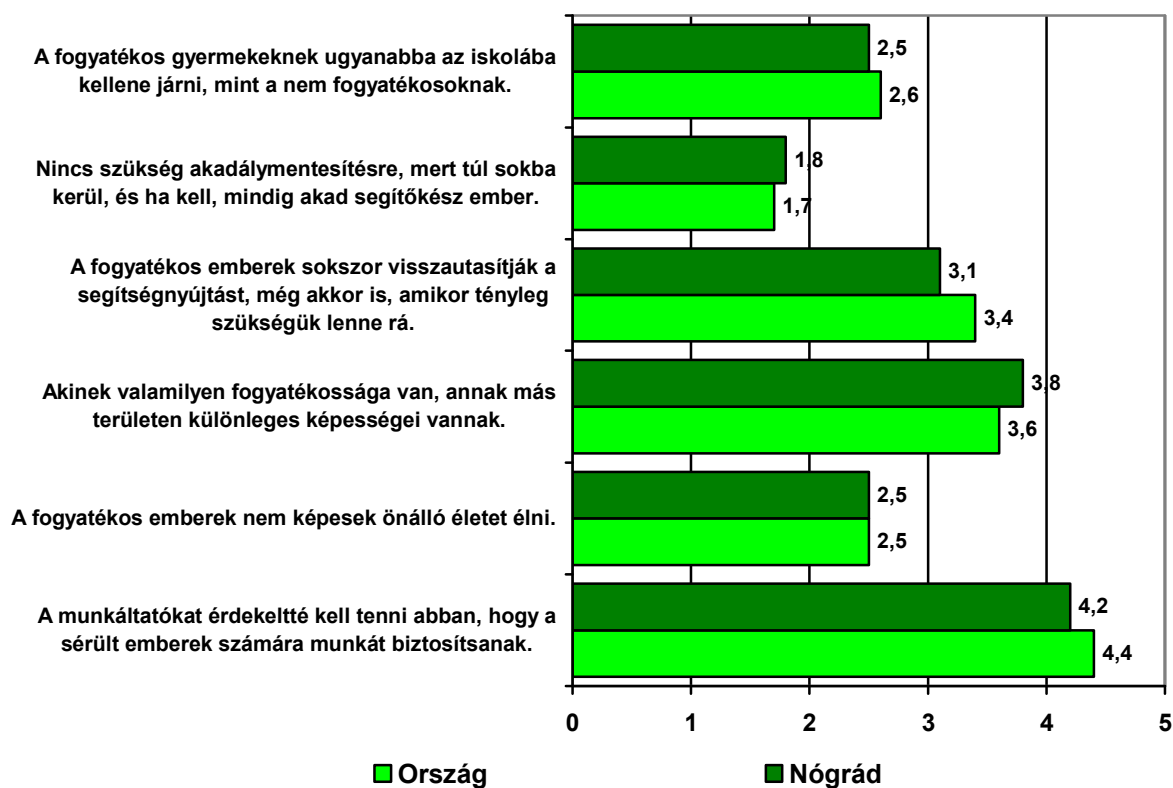
3.5.4. Vélemények a fogyatékosokról

26. ábra Hogyan vélekedne Ön arról, ha a szomszédjába fogyatékos ember költözne?

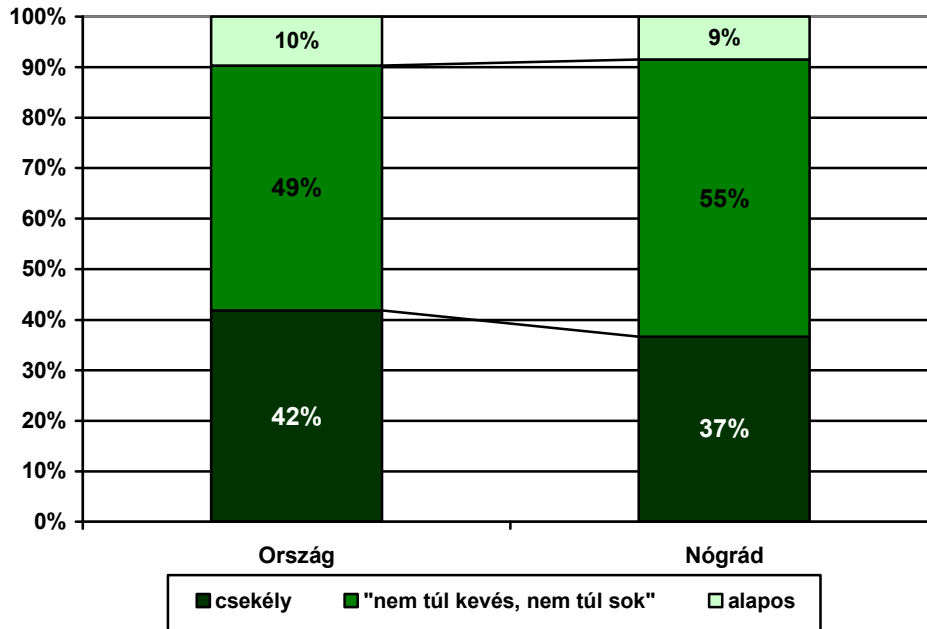
A fogyatékosokkal szembeni előítéletek mérésének egyik bevett és sokat használt módszere az a kérdés, amely a válaszadótól azt kérdezi, hogy hogyan vélekedne az esetlegesen a szomszédságába költöző fogyatékos emberről. Az adatok tanúsága szerint a Nógrád megyei fiatalok többsége (47 százalék) közömbösen, 42 százalékuk inkább szívesen, míg további 7 százalékuk határozottan szívesen fogadná ezt a hírt. Az országos adatokkal összevetve összességében ez nagyobb mértékű toleranciáról és befogadásról árulkodik, ám mindenképpen figyelembe kell venni azt is, hogy ez ilyen kérdés feltételekor a válaszadó részéről jelentős szerepet kap az általános morális értékeknek való „megfelelési kényszer”, azaz többnyire hajlamosak a társadalmilag elfogadott normáknak megfelelően válaszolni.

27. ábra Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?
(1- egyáltalán nem, 5 – teljes mértékben)

A fogyatékosokkal kapcsolatos állítások tekintetében jelentős eltérést az országos és Nógrád megyei adatok között nem találtunk.

28. ábra Milyen mértékűnek ítélné ismereteit a fogyatékos emberekkel kapcsolatban?

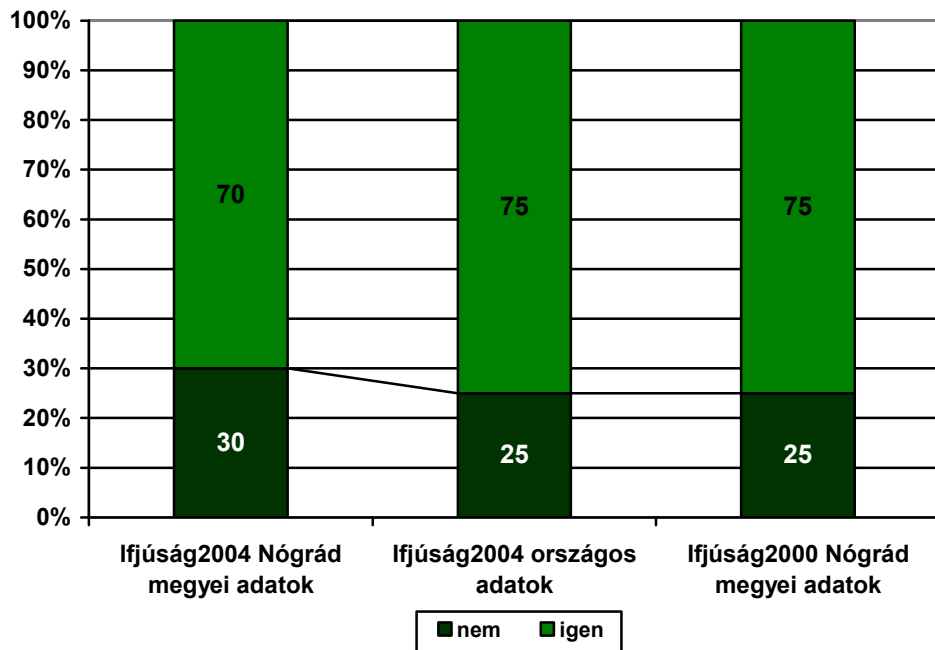
A fogyatékos emberekkel kapcsolatos ismereteit a Nógrád megyeiek 37 százaléka csekélynek, 55 százaléka „közepesnek” ítélte meg. A megkérdezett fiataloknak mindösszesen 9 százaléka tartotta ismereteit alaposnak.

3.6. Művelődés, szórakozás

3.6.1. Könyvolvasás

A Nógrád megyei fiataloknak 2000-ben egynegyede (25 %) az adatfelvételt megelőző egy évben egyetlen olyan könyvet sem olvasott el, amely nem tankönyv volt. 2004-ben ez a helyzet némileg romlott, azaz arányuk 30 százalékra nőtt. Az országos adat 2004-re vonatkozóan 25 százalék. Az elolvasott könyvek átlagos száma a Nógrád megyeiek esetében 6.7, míg országosan 8.9 darab könyv volt.

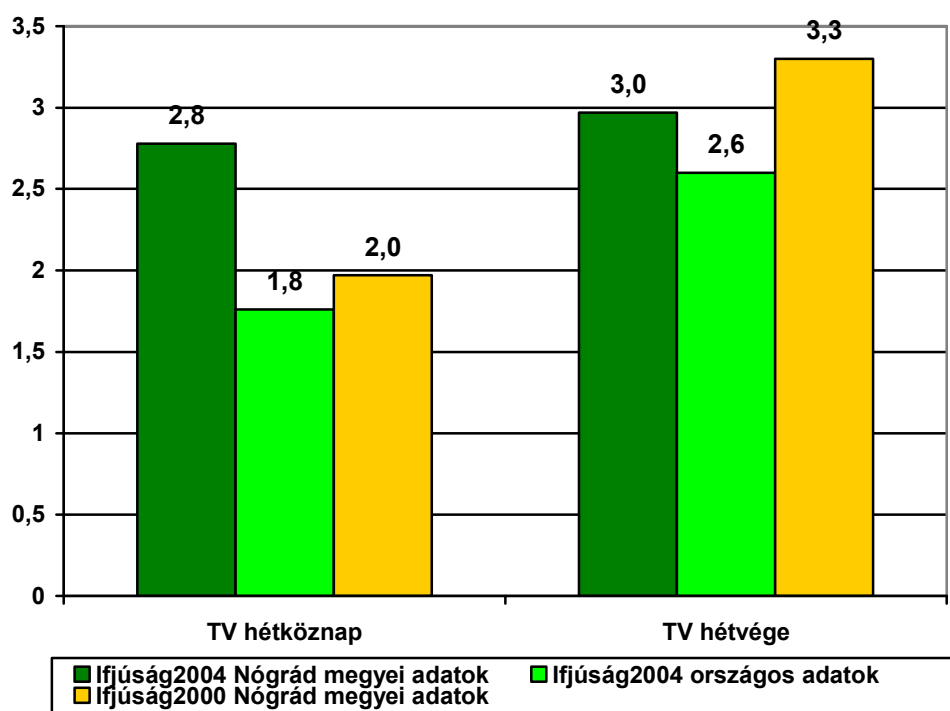
29. ábra Olvasott-e könyvet (nem tankönyvet) az elmúlt egy évben?

3.6.2. TV nézés

Általános tendencia, hogy a megyében élő fiatalok az országos adatokhoz képest átlagosan többet néznek TV-t. 2004-ben hétköznaponként az átlag 2,8 óra, míg a hétvégi napokon 3 óra volt. A hétköznapok esetében ez majdnem egy órás emelkedést jelent, a hétvégi napoknál viszont némi csökkenés tapasztalható, ám megjegyzendő, hogy a 2000-es adatok is már magasabbak voltak az országos átlagnál.

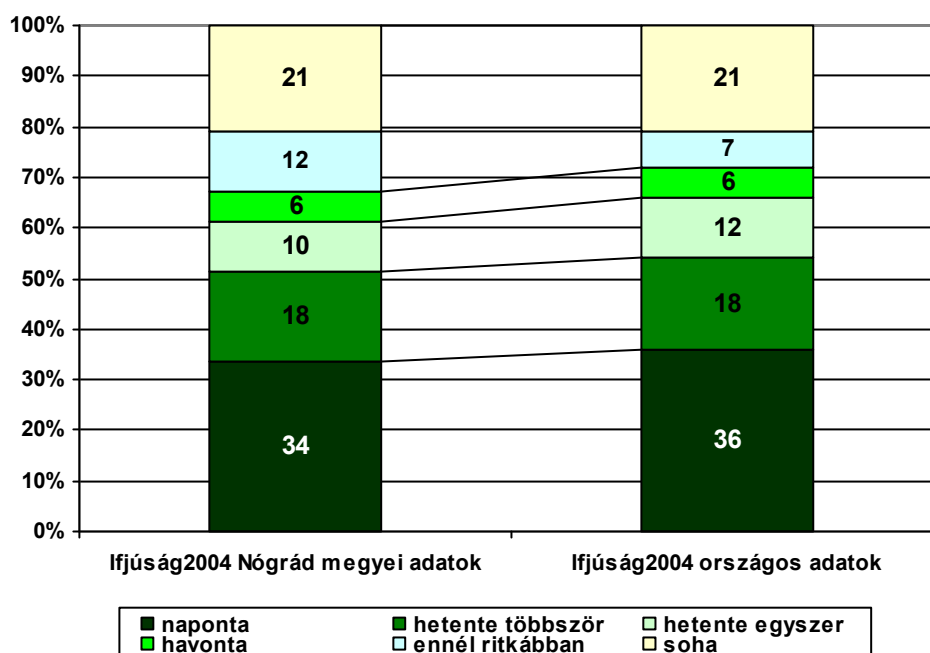
30. ábra Mennyi időt tölt TV-t nézéssel egy átlagos hétköznapon, illetve hétvégén? (óra)

3.6.3. Újságolvasás

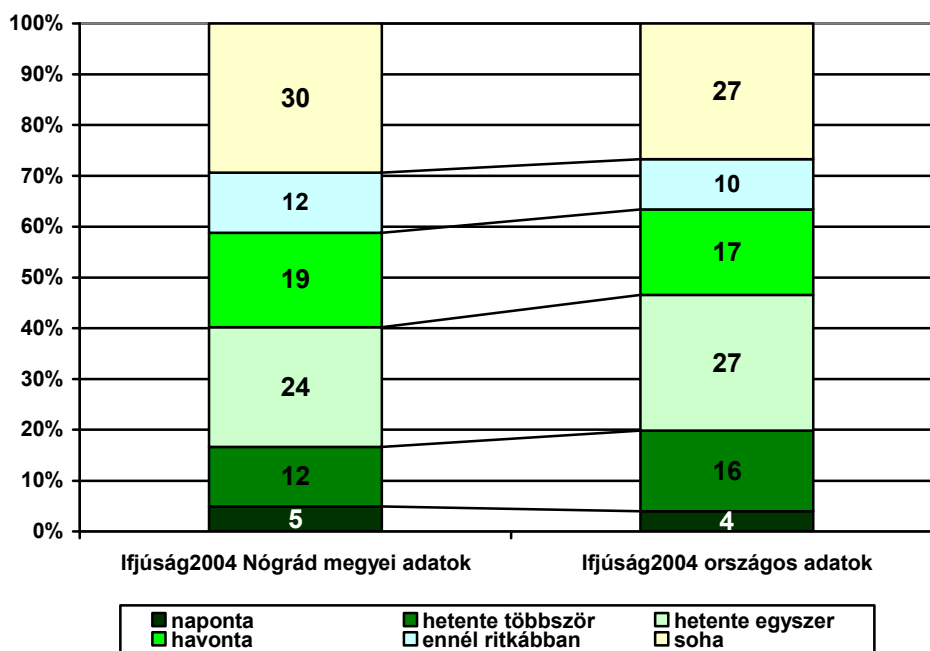
Napilapot a nógrádi fiatalok egyharmada (34 %) olvas napi rendszerességgel, míg 21 százalékuk egyáltalán nem olvas napilapokat. Ez megfelel az országos adatoknak, azaz eltérést itt nem tapasztaltunk.

31. ábra Milyen gyakran szokott napilapokat olvasni?

Hasonlóan a napilapokhoz, a hetilapok-folyóiratok estében is alig látható eltérés az országos adatokhoz képest. Naponta, hetente többször olvas ilyen újságokat nógrádi fiatalok 17 százaléka. (Az országos adat 20 %.) Soha nem olvas folyóiratokat, hetilapokat a megyei fiatalok 30 százaléka.

32. ábra Milyen gyakran szokott hetilapot, folyóiratot olvasni?

4. Nógrád megyei fiatalok perspektívája – a fókuszcsoporthoz tartozó vizsgálat tapasztalatai

Az alábbi fejezetben vázoljuk a fókuszcsoporthoz tartozó beszélgetések legfontosabb eredményeit. A fókuszcsoporthoz olyan moderátor által irányított 8-10 fő részvételével zajló kerekasztal beszélgetés, amelynek célja, hogy feltárja a résztvevők mélyebb véleményét, attitűdjét jelen esetben a nógrádi élettel kapcsolatban. A fókuszcsoporthoz tartozó tapasztalatait használtuk fel a későbbi kérdőíves vizsgálat során.

4.1. Nógrád megye általános képe

A fiatalokat megkértük, hogy mondják el milyen dolgok, érzések jutnak eszükbe (egykori) lakóhelyükről, Nógrád megyéről. Az alábbiakban kiemeljük a legfontosabb asszociációkat.

Összességében már a ráhangolódás folyamán lehetett érzékelni a fiatalok legfontosabb problémáit, az egyértelműen negatív dolgok többségben voltak az említések között. A legtöbbször a munkahely hiányára, a szegénységre és az elmaradottságra asszociáltak a fiatalok. Sokszor előfordult említés, hogy a nógrádi tömegközlekedés és utak nem jó minőségűek, nem kielégítő az infrastruktúra és a szórakozási lehetőségekkel sem voltak megelégedve.

A nógrádi életérzések sem festenek kedvező képet az itt élő fiatalok viszonyáról a megyéhez, előforduló kifejezések: „szürkeség”, „élettelenység”, „verekedések”, „barátságtalanság”. De sokan kritizálták ugyanakkor a nógrádiakat is: „Nem tesznek az emberek a dolgokért, nem jó a hozzáállásuk”. „Nem olyan közvetlenek itt az emberek, meglökik egymást és azt sem mondják, hogy köszöni”.

A csoportokon említett híres szülöttek Nógrádból: Mikszáth Kálmán és Gáspár Győző (Győzike). A kulturális emlékek közül sokan említették Hollókővet, a gazdag kulturális hagyományokat, a palócokat, a bányamúzeumot.

Nógrád megye előnyei között legtöbbször a nógrádi táj szépségeit említették a fiatalok. „Imádom ezeket a hegyeket, amik körbevesznek.” A másik legtöbbet említett nógrádi pozitívum az, hogy a települések csendesek, nyugodtak, ebben a megyében vissza lehet húzódni annak, aki nyugalomra vágyik.

4.2. Elvándorlás a megyéből

A Nógrád megyei csoportok mindegyikében a fiatalok szinte kivétel nélkül mind el szeretnének költözni a megyéből: „Ha valakinek van lehetősége, akkor elköltözik”. Volt, aki arra a kérdésre, hogy miért jó Nógrádban, csak annyit mondott: „Mert még van lehetőségünk elmenni innen”.

Az elköltözés okai között tulajdonképpen mindegyik csoportban ugyanazok az okok kerültek elő: más helyen nagyobb esélyeket látnak a fiatalok a munkába állásra vagy a továbbtanulásra. „főleg továbbtanulási lehetőségek hiánya, itt a Számviteli Főiskola, és akkor annyi” ; „(...) dolgozni nem maradok itt, itt nem lehet kibontakozni”.

Visszatartó erőket a baráti és családi kapcsolatokon kívül nem tudtak a fiatalok megnevezni. „Azért nem megyek el tanulni, mert itt van mindenkim, de előbb-utóbb biztos el fogok menni”; „Barátok, haverok miatt visszajönnék”.

A Nógrád megyéből elköltözöttek között nem volt senki, aki szeretett volna visszamenni a megyébe, néhányan említették, hogy esetleg gyereket nevelni visszamennének, de dolgozni nem. „Nem jövök vissza, maximum a család egy részét látogatni.”

Többen említették az elköltözöttek közül, hogy visszatérve Salgótarjánba azt tapasztalják, hogy „majdnem mindenki eljön, kiürül a város, gyakorlatilag egy korosztály hiányzik”. Sokan a salgótarjáni ismerősökkel, osztálytársakkal és barátokkal Budapesten találkoznak.

A költözők közül legtöbben Budapestre mennének, sokan említették még célpontként Eger városát vagy Miskolcot. Elhangzott azonban az is, hogy Budapesten rohannak az emberek, ezért valamilyen kisebb, de jobb lehetőségekkel rendelkező városba költöznének.

4.3. Cigányokkal kapcsolatos vélemények

A romákkal kapcsolatos vélemények gyakorlatilag nem kerültek szóba, csak a kamera kikapcsolása után.

A romákról úgy gondolják a fiatalok, hogy sok mindent tönkretesznek és szemetelnek. Sokan élnek lakótelepeken, ahol kukáznak és lopnak. Többen említették, hogy még a rendőröket is megfélemlítik és miattuk nincs közbiztonság az utcákon. A fiatalok nem tudtak a felvetéseikre megoldást javasolni: „(...) a szeparálás sem jó, de eltérőek a szükségletek, mindent elvisznek, koszosak”. Többen beszámoltak azonban olyan falvokról, „ahol nem ez a helyzet”, tehát a

roma és nem roma lakosság probléma nélkül él együtt. Ugyanakkor előkerült az egyes csoportokban, hogy Nógrád megyében van valamiféle faji megkülönböztetés, például: „Egy munkalehetőségnél is van olyan, hogy nem mindegy, hogy roma vagy magyar”.

4.4. Szükségletek és megoldási lehetőségek

4.4.1. Munkahely

A munkahely a legfontosabb – megoldatlan – szükséglet a fiatalok szerint, alapvetően szerintük ez az oka a kilátástalanságnak a megyében. A helyzet javítási lehetőségei között említették a valamilyen módon új a beruházások ösztönzését, a multinacionális cégek becsábítását a megyébe, a meglévő állásokban versenyképes fizetés biztosítását, valamint a nem csak rövid, hanem hosszú a távú munkalehetőségek biztosítását. Említették, hogy talán az európai uniós pályázatok segítségével lehet valamennyire kezelni a problémát. Alapvetően elérendő célnak látják a munkahelyteremtés szempontjából a protekció kizárását, a belterjesség megszüntetését. Többen említették, hogy a munkahelyteremtésben „nagy kihagyott lehetőség a turizmus”. Tovább nehezíti a fiatalok elhelyezkedését az is, hogy egy munkahelyre úgy keresnek megfelelő alkalmazottat, hogy annak legyen legalább két-három év gyakorlata.

4.4.2. Szabadidő eltöltés

Szórakozási lehetőségek

A fiatalok szerint a megyében egyáltalán nincsenek közösségi szórakozóhelyek, olyanok, ahova társasággal el lehet menni, példaként a korcsolya- vagy tekepályát említették.

Nógrád megyében nincsen semmi „élet”, nehéz elmenni szórakozni, sokat kell utazni. „Nem azt mondom, hogy Pesten, hanem Pest környékén, ott tényleg vannak normális szórakozóhelyek, ahol be lehet ülni egy olyan helyre, ahol csak beszélgetni lehet, itt semmi élet nincs.” Mit jelent az élet: „sokan legyenek az utcán, normálisabbak legyenek”. „Semmi sincs ebben a megyében (...) Alig vannak emberek az utcán, nincs nyüzsgés”.

A szórakozóhelyekkel szemben azonban a fiatalok szerint sok a kocsma, italkimérés, közülük többen az alkoholizmust is nagy problémának látják. „Nagyon-nagyon sok a kocsma, gyakorlatilag csak az van, ami jó lenne, azok a szórakozóhelyek, bármilyenek, akár zenés, mindenféle zenés”.

A fiatalok nem találnak maguknak megfelelő helyet, ahol összegyűlhetnek, nincsenek olyan kerthelyiségek, ahol „nyáron csak úgy ki lehet ülni”, vagy akár egy ifjúsági klub is elegendő lehet. Nincsenek – főleg a községekben – mozik, és tapasztalat az, hogy a meglévő kapacitásokat leépítik, de legalább is nem használják ki. „Az első, amin a polgármester spórolni akart, az a Művelődési Ház”.

Volt, aki említett, hogy „vannak üres kultúrházak, amik nincsenek kihasználva, ott állnak üresen”. Többen említették, hogy a mozikban a filmek a budapesti bemutatóhoz képest későn érkeznek, ezt nagy problémának érzik.

Sportolás

A fiatalok úgy érzik, hogy nincsenek egyáltalán sportolási lehetőségek. Többen voltak a csoportokban, akik sportoltak valamit de egyszerűen megszűnt az egyesület, amiben a tevékenységet végezték.

Többen említették, hogy a természetjáráson, a túrázáson egyáltalán nincs hangsúly, annak ellenére, hogy Nógrád megyének kiváló természeti adottsági vannak ezen a téren. A sípályákat is ki nem használt lehetőségnek érzik a fiatalok.

A sportolási lehetőségek közül példaként hozták fel a pásztói extrém sportokkal is foglalkozó sportegyesületet, amely képes volt megszervezni saját extrém sport pályáit.

Sokan kifogásolták a strandokkal kapcsolatban, hogy koszos a vízük, nem takarítják megfelelően. „Strand: visszataszító a vize, többen mennek be hátulról, belógnak, mint a fizetővendégek”.

Többen említették, hogy előfordul az is, hogy a technikai infrastruktúra adott, de nem szerveznek semmilyen programot: „Vannak üres kultúrházak, amik nincsenek kihasználva, ott állnak üresen”.

Megyei programok

A fiatalok szerint nagyon kevés a program Nógrád megyében, „nincsen semmilyen olyan program vagy dolog, ami a nógrádi öntudatot erősítené”. Többen kifogásolták a Salgó rally önállóságának megszűnését.

Az ingyenes programokkal kapcsolatban merült fel, hogy a fiatalok egy része nem érzi jól magát ezeken a rendezvényeken: „Nem jók az ingyenes rendezvények, mert megtelik bajkeverőkkel, cigányokkal”. A fiatalok szerint nincsenek olyan programok és helyek, amelyek a 18-35 éves korosztályt igazán vonzanák, „csak a kicsiknek és öregeknek vannak programok”. Példa lehet, hogy vannak olyan kisebb falvak, ahol „nagyon sok pénz nyomnak mondjuk folklórfesztiválba, a hagyományokra, lehetne ugyanígy építeni és rendezvényekre szervezni”. Hasonlóan konkrét, jó ötletnek nevezték a fiatalok sétáló utcák kialakítását.

4.4.3. Lakhatás

A legtöbben úgy gondolják, hogy nincsenek igazán a megyében lakhatási problémák, nem nehéz lakáshoz jutni, mert: „Nógrádban egyáltalán nem probléma, mert senki nem akar itt lakni.” Természetesen a lakáshitelhez jutást mindenki nehéznek és költségesnek találja, de az ingatlanok nagyon olcsók. Tulajdonképpen ez inkább hátrányt jelent több fiatalnak, hiszen az elköltözéskor jóval magasabb árat kell az ingatlanért fizetniük, mint amennyit kapnak a nógrádi sajátjukért. Azok, akik már nem élnek Nógrádban, inkább csak egy hétvégi házat vennének ott, hogy pihenni „haza járjanak”. A lakhatási helyzetről említették, hogy az ingatlan árát nagyban befolyásolja, hogy „az adott településen vannak-e cigányok”.

4.4.4. Közlekedés

A Nógrád megyei közlekedést mindegyik csoportrésztvevő kritizálta. Egyrészt nagyon nehéz és körülményes dolog akár a megyeközpontba is eljutni vonattal: „Vonatok rosszak, Budapest-Salgótarján 2,5 óra, sokszor át kell szállni Hatvanban, busszal 80 perc”. A helyközi járatok nagyon ritkák, nem lehet igazán számítani rájuk, a városokon belüli járatok sem igazán alkalmazkodnak a fiatalok igényeihez, „22.20-kor elmegy az utolsó busz városon belül, drága a taxi, és éjfél után pedig egyáltalán nincs az sem”. Hiányoznak a városon belüli éjszakai buszjáratok. Nincsenek megelégedve a fiatalok a járatsűrűséggel sem: „Szorospatakra is, ki az aki kijár oda, amikor naponta két busz jár oda?” A buszok és a kiszolgáló infrastruktúra általános tapasztalat szerint piszkosak és nem biztonságosak: „Sokat kell várni a távolsági buszra, és nem tudok mit csinálni, nem tudok beülni a váróterembe, mert tele van csövesekkel, piszkos.”

4.4.5. Egzisztencia, mentalitás

A fiatalok úgy látják, hogy a nógrádi emberek csak rövidtávra terveznek és mindenki a látszatra törekszik. „A lényeg, hogy relatíve jól álljak, mindenki másnak legyen rosszabb”.

Nincsen igény a tisztaságra, higiénára, sok a szemét, és például „a városban (Salgótarjánban) nincs nyilvános WC.” Nincs igény az új dolgokra és nagyon nagy a létbizonytalanság. A fiatalok szerint egyszerűen nincs középréteg Nógrádban, és nagyon nehéz egzisztenciát teremteni, „mert egyszerűen megkérdőjelezik”.

A csoportok tagjai szerint romboló probléma, hogy a fiatalok jellemzően nem tudnak magukkal mit kezdeni, nincsenek olyan létesítmények, olyan programok, „ami lekötne az ifjúságot”, a fiataloknak nincs lehetőségük arra, hogy megvalósítsák önmagukat. Megoldásként a depressziós spirál ellen többen javasolták, hogy egyszerűen informálni kell az embereket az őket körülvevő és meglévő értékekről: „Nagyon sok szép dolog van, de a nógrádi emberek sincsenek tisztában ezekkel. Tudatosítani kell a gyerekekben, hogy márpedig a te lakhelyeden van ez és ez.”

4.5. Ifjúsági szervezetek - pályázatok

Ifjúsági szervezetként gyakorlatilag csak a diákönkormányzatokat említették a fiatalok. A diákönkormányzat esetében is csak szorosan az iskolával összefüggő, „felülről” szervezett eseményeket tudtak említeni. Úgy érzik, hogy a diákönkormányzatoknak sincsenek igazán szabadidős programjai. Mi kellene ahhoz, hogy egy alulról szerveződő ifjúsági klub működjön? „először hely kell, utána ember”.

A csoportok tagjai szerint egy olyan szervezetre vagy helyre lenne szükség, ahol bármit meg lehet tenni, bármit meg lehet beszélni, ahol fiatalok segítenek egymásnak, vannak különböző szolgáltatások, közvetítések. Ha van is ilyen hely Nógrádban, nem jól ismert a fiatalok között.

Sokan kifogásolták az információ áramlást, az információ hiányt az esetlegesen rendelkezésre álló pályázatokkal kapcsolatban. A fiatalok úgy érzik, hogy nem ismerik a lehetőségeket, nem tudják, hogy hogyan és hova kell beadni egy pályázatot, mindenképpen szükségesnek érzik, hogy először információkat kapjanak a lehetőségekről, „Nem kell fel senki úgy, hogy meg akarom csinálni”. Előkerült a többek szerint jellemző nógrádi mentalitás, amit legjobban így fogalmaztak meg: „Mindenki csak akarja, de senki sem csinálja”.

4.6. Civil szervezetek

4.6.1. Fiatalok helyzete

Az ifjúsággal foglalkozó civil szervezetek képviselői összességében nem látják kedvezően a fiatalok helyzetét Nógrád megyében.

Sokan említették, hogy Észak-Magyarország összességében eleve hátrányos helyzetű, és „igazságtalanság, hogy kevés lehetőségük van az itteni fiataloknak”. Ez a hátrányos helyzet leginkább az iskolai egyenlőtlenségekben érhető tetten: „Valakinek vannak olyan képességei, hogy továbbtanulhatna, de anyagi okok miatt nem tud tanulni”. „Minden az iskolastruktúrával kezdődik, de ebbe beletartozik a kis falusi iskola megszüntetése, vagy az iskolabusz problémája.”

Szintén mindenki említette a szórakozási lehetőségek hiányát, a kulturált kikapcsolódás hiányát, mindezel összefüggésben a fiatalok céltalanságát, a kitörési lehetőség hiányát.

A meglévő lehetőségek kihasználásával is vannak problémák, többen úgy gondolják, hogy nincsenek teljes mértékben kihasználva a meglévő infrastruktúrák a szabadidő értelmes eltöltése szempontjából. „Ki kellene használni a helyi adottságokat. Ha Pásztón van lehetőség kosárlabdára, akkor miért akar a város kajak-kenu sportot üzni?” A lehetőségek kihasználatlansága információhiányból fakad, egyszerűen nem is tudják a fiatalok, hogy milyen lehetőségek vannak. Az iskolai intézményeknek és az iskolán kívüli lehetőségeknek segíteniük kellene egymást, „talán jobban kellene az intézményeknek az iskolán kívüli programokra felhívni a fiatalok figyelmét”.

A munkanélküliség kezelését egyértelműn állami és önkormányzati feladatnak látják a civil szervezetek képviselői. De volt, aki úgy fogalmazott, hogy „Ha egy település meg akarja tartani a népességét, akkor azért a településnek kell tennie”.

4.6.2. Pályázatok

A szervezetek rendszeresen szoktak pályázni, több szervezethez, de talán legtöbben a Mobilitás nevét említették, mint pályázatot. A pályázatokkal kapcsolatban felmerült probléma, hogy munkabérre nehéz támogatást kapni: „rossz, hogy civil szervezetekben társadalmi munkában kell csinálni a dolgokat”. A másik felmerült pénzügyi nehézség, hogy az elszámolásokat december 31-ig kell megcsinálni, és így kevés pénzt lehet átcsoportosítani a következő évre. A résztvevők szerint az ifjúságsegítés infrastruktúrájának kialakítását kellene segíteni (klub

helyiség). Ilyen példa lehet az, hogy „ha van elég futball pálya, de nincs pénz az infrastruktúrára, lehessen pályázni például öltözőre, közösségi helyre”.

A civilek egyértelműen jónak értékelik Nemzeti Civil Alapprogram pályázatbefogadási gyakorlatát: „Jó, hogy nem kérnek olyan tartalmi elemeket, amiket a legkisebb szervezet ne tudna biztosítani. Aki már egyszer pályázott és elfogadták, annak nem kell újra mindent benyújtani, ez jó.”

4.6.3. Civil szervezetek és az önkormányzat kapcsolatának javítása

A szervezetek képviselői elsősorban az erősebb és jobb információáramlásban látják a kapcsolat javításának módját „Mégkaptuk mondjuk a meghívót az önkormányzattól kedden, hogy hétfőn mi volt.”.

Az egyes települési önkormányzatok esetében kiemelték a civilek, hogy nincsenek még a megfelelő „helyen” az önkormányzatok pénzügyi gyakorlatában a civil kapcsolatok: „Önkormányzatnál, ha felmerül, hogy hol lehetne spórolni, akkor mindig az első, hogy a civileken, ami nem kötelező feladat.”.

A civilek egyhangúan jó lehetőségnek nevezték a civil kerekasztal intézményét, de – ahogy több résztvevő is megfogalmazta – „az eredményessége mindig személyfüggő”, azaz az önkormányzat felelős személyétől függ, hogy van-e eredménye.

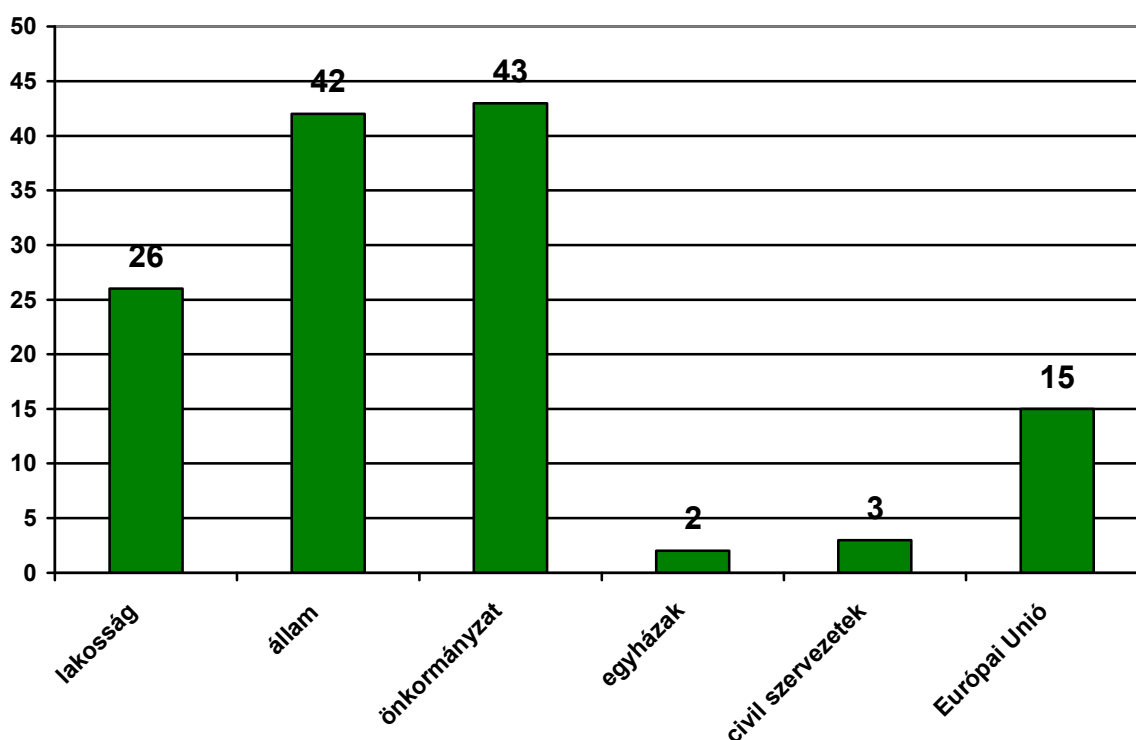
5. Konkrét problémák Nógrád megyében – a kérdőíves vizsgálat eredményei

Az alábbi fejezetben vázoljuk a kérdőíves vizsgálat legfontosabb eredményeit. A kérdőíves vizsgálat célja az volt, hogy megismerjük a fiatalok véleményét, tapasztalatát bizonyos konkrét problémákkal kapcsolatban.

5.1. Vélemények Nógrád megyéről

5.1.1. Ki teheti a megye helyzetének javulásáért?

33. ábra Ki teheti a legtöbbet Nógrád megye helyzetéért?
(Az említések százalékában)

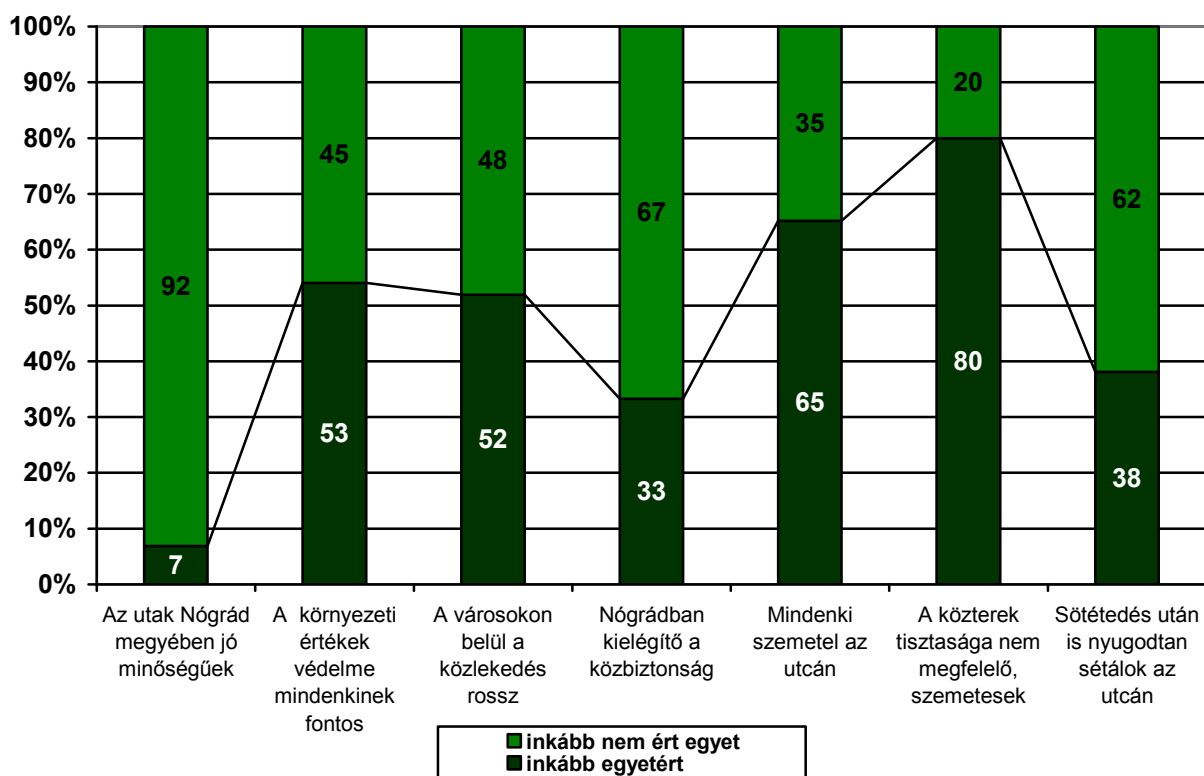

Leginkább a paternalista szemlélet tükröződik abban, hogy kiktől várják a fiatalok a megye helyzetének jobbá tételét. Kimagasló arányban az *államot* (42 százalék) és az *önkormányzatot* (43 százalék) említették a legnagyobb arányban. Ettől jóval elmaradva a *lakosság* (26 százalék) következik, míg igen figyelemreméltó, hogy az *egyházakra* (2 százalék) és a *civil szervezetekre* (3 százalék) lényegében szinte egyáltalán nem tekintenek úgy, mint aki képes lenne a megye helyzetét valamilyen módon jobbá tenni. A fiatalok 15 százaléka említette az *Európai Uniót*, ám az e mögött meghúzódó attitűdök feltérképezésére további kutatások lennének szükségesek.

Az alábbi táblázatok adataiból látható, hogy az *állam* szerepének megítélésében az egyes életkori csoportok, illetve a nemek tekintetében jelentős eltérést nem tapasztaltunk, ugyanakkor a felsőfokú végzettségűek (34 százalék), illetve a Salgótarjánban élők (25 százalék) körében az átlagnál jóval alacsonyabb az *államot* említők aránya.

A *lakosságot* említők között kevesebb nőt (22 százalék), általános iskolást (10 százalék), munkanélkülit (13 százalék) és egyéb inaktívat (14 százalék) találunk.

34. ábra Mennyire ért egyet az alábbi kijelentésekkel?

A legtöbb azzal a kijelentéssel értettek egyet, hogy Nógrád megyében *a közterek tisztasága nem megfelelő* (80 százalék). Ezzel szoros összefüggésben a *mindenki szemtel az utcán* kijelentéssel is a megkérdezettek közel kétharmada (65 százalék) értett inkább egyet, azaz a közterületek állapota az egyik legsúlyosabbnak tartott probléma a fiatalok szerint.

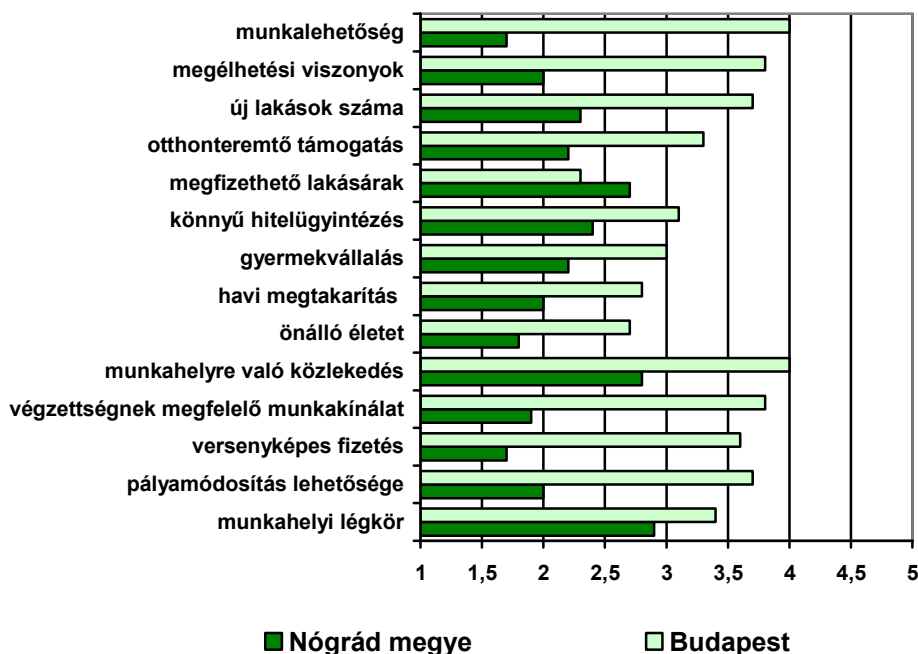
A közbiztonságra vonatkozó kijelentéseket vizsgálva a közbiztonságot közel kétharmada a válaszolóknak nem tartja megfelelőnek. 67 százalékuk inkább nem értett egyet azzal, hogy Nógrádban kielégítő a közbiztonság, míg csupán 38 százalék vélte úgy, hogy sötétedés után is nyugodtan sétálhat az utcán. A Salgótarjánban élők nagyobb arányban tartották megfelelőnek a közbiztonságot, ezt legrosszabbnak az egyéb városban élők érzik.

5.1.2. Benchmark: Budapest

A kutatás egyik része volt a Nógrád megyei helyzet elemzése kapcsán egy olyan komparatív szempont alkalmazása, amelyben a fiatalok véleményét kikérjük mind a saját megyéjük, mind egy benchmarknak kinevezett régió helyzetéről. A benchmarking kifejezés jelentéstartalmát – bár nem szokás magyarra lefordítani – leginkább az összemérés szó fedti le. Olyan vonatkoztatási pontot jelent, amelyhez más dolgokat hasonlítani, vagy amihez képest más dolgokat mérni tudunk. Az összehasonlítás céljából benchmark régióknak egy a fejlődés bizonyos szempontjaiból preferált, már magasabb szinten álló régiót választottunk. Jelen kutatás esetében ez a benchmark Budapest volt. Már a kérdőíves kutatást megelőző fókuszcsoporthoz vizsgálatok tanúsága is rámutatott, hogy a nógrádi fiatalok által tervezett, és véghez is vitt migráció leginkább a főváros felé zajlik (másodsorban Eger városát említették). Nógrád megye helyzetét így képesek voltunk egy, a fiatalok által is preferált régióhoz viszonyítani.

Nézzük át először tételesen mindazokat a dimenziókat, aspektusokat, melyekről kikértük a fiatalok véleményét.

35. ábra Nógrád megye és Budapest összehasonlítása a nógrádi fiatalok elégedettsége alapján

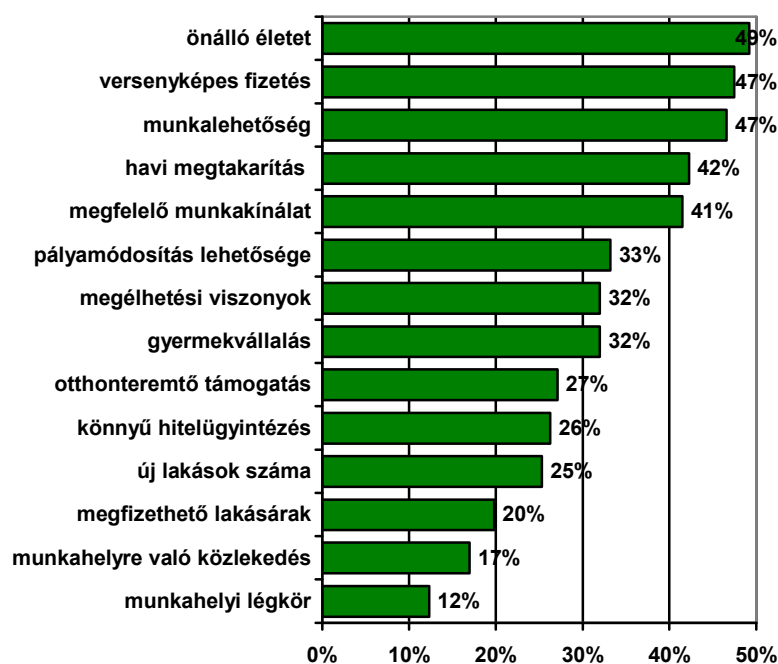

A válaszolókat arra kértük, hogy egy 1-5-ig terjedő skálán fejezzék ki elégedettségüket a felsorolt tényezők kapcsán. Az iskolában megszokott skála szerint az 1 jelentette a teljes mértékben elégedetlen, míg az 5 a teljes mértékben elégedett viszonyulást.

A megye minden a munkahellyel, lakáshelyzettel, életminőséggel kapcsolatos aspektusában az átlagos elégedettség (3) alatt teljesített. A munkalehetőség a legtöbb válaszoló szerint elégtelent kapott, az átlagértéke 1.7, míg a főváros esetén 4, azaz jó. A megélhetési viszonyok terén Nógrád megye 2, az újépítésű lakások számát illetően 2.3, és az otthonteremtő támogatás elérése 2.2. Ezeknél a tényezőknél a fővárost sokkal jobbnak tartották. A lakásárak terén viszont a megye kedvezőbb helyzetben van, mint a főváros, igaz itt sem éri el az átlagos elégedettség a középezt. A hitelügyintézés már ismét nehéz, a gyerekvállalásra nem megfelelőek a feltételek. A havi rendszeres megtakarításra nincs lehetőség, az önállóság szinte elérhetetlen. A munkahelyre való közlekedés már súrolja a középezt. Végzettségnek nem megfelelő a munkakínálat, a fizetés alacsony, és nincs lehetőség a pályamódosításra sem. A fővárosban minden sokkal könnyebbnek tűnik a fiatalok szemében.

Megvizsgáltuk azok arányát, akik elégedetlenek, azaz 1-est adtak bizonyos tényezők Nógrád megyei helyzetére. Az önálló élet megteremtésének lehetőségével a fiatalok fele (49%) teljes mértékben elégedetlen volt.

36. ábra Az elégedetlenek (1) részaránya az egyes Nógrád megyére vonatkozó aspektusokkal kapcsolatban

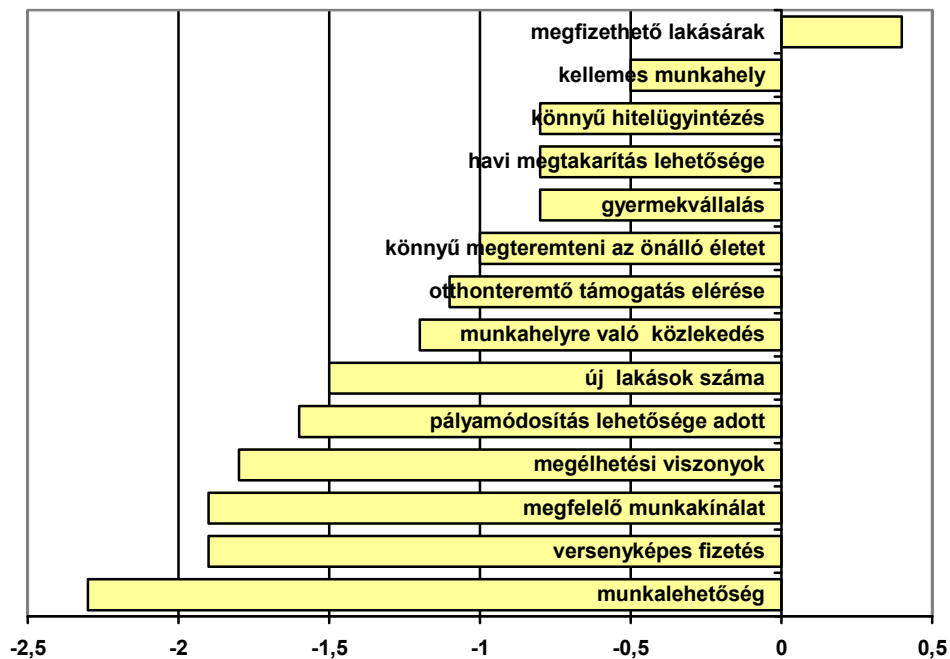

A fizetés, a havi megtakarítás lehetősége, a megfelelő munkahelykínálat mind olyan tényezők, mellyel a fiatalok közel fele elégedetlen. A munkahelyi légkör, a közlekedés pedig már csak keveseknek jelent akkora gondot.

Az elégedetlenség mértékének másik megközelítése, ha a megye és a benchmark közötti különbséget mérjük. A különbség inkább deficit, hisz a megye szempontjából kedvezőtlenebb

helyzetet jelez. A deficit mértéke a munka világát tekintve hatalmas a fővároshoz képest. A munkahelyek száma, a megélhetési viszonyok a nógrádi fiatalok szerint a megyében nagyon kedvezőtlenek. A fővárosban viszont jobbaknak ítélik a feltételeket a nógrádi fiatalok, ez a deficit olyannyira nagy, hogy ez a területi mobilitás, elvándorlás legfontosabb aspektusa is egyben.

37. ábra Budapest és Nógrád megye közötti elégedettségi deficit

Egyedül a lakásárak azok, amik ezt a mobilitást kordában képesek tartani. A fővárosi élet, a letelepedés mégsem tűnik olyan könnyűnek, hiszen a lakásárak kevésbé megfizethetőek, és e miatt az ottlét, az ottani élet rezsiköltsége magasabb; a havi megtakarítás, a családalapítás lehetősége, és az azokkal való elégedettség mértéke nem nő olyan intenzíven, mint azt a munkalehetőségek, és a magasabb bér sejtetné.

5.1.3. Problématérkép

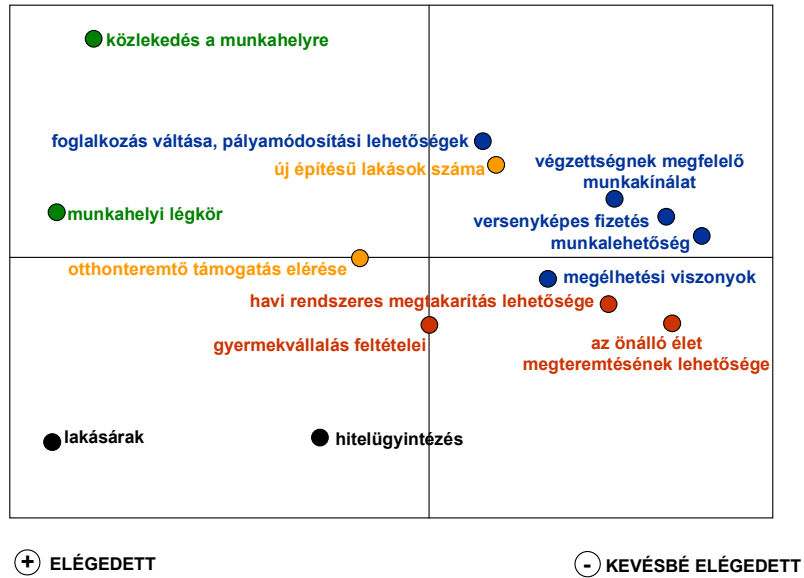
A lakás, a munka, az életminőség helyi vizsgálata során elvégeztünk még egy úgynevezett sokdimenziós skálázást (*multidimension scaling*) is. Az eljárás lényege egy olyan adatcsökkentés, mely során a megvizsgált aspektusokat elhelyezzük egy hipotetikus térben, amiben kirajzolódik az egymástól való távolságuk, és az egymáshoz mért helyzetük. Az előbbiekben felvázolt megközelítések (benchmark) egy dimenzióban ábrázolták a fiatalok véleményét a lakás, a munka, az életminőség világról, mostani eljárás során pedig kísérletet teszünk annak bemutatására, hogy ezek közül az alkotó változók közül melyek vannak egymáshoz közel, melyek csoportosíthatóak, illetve a benchmark-hoz viszonyítva melyek

mozdultak el jelentős mértékben. Ezáltal, a fókuszcsoporthoz hasonlóan, egy problématerkép tudunk felvázolni, mely a helyzet komplexitásának megértésében nyújt segítséget.

A Nógrád megyére vonatkozó problémák – azaz a kutatás során érintett tényezőkkel való elégedettség mértéke – ábrázolása két dimenzióban történik. A vízszintes tengely jelöli az elégedettség mértékét, ahol a jobb oldalon vannak azok a tulajdonságok, amelyekkel a kérdezetek kevésbé elégedettek. Az ábra bal oldalán pedig olyan tényezők csoportosultak, amelyekkel kisebb elégedetlenség fogalmazódott meg. A függőleges tengely az érintettség volumenére vonatkozik. Az ábra alján olyan tényezők szerepelnek, melyekről a fiatalok nagyobb része nem tudott véleményt formálni.

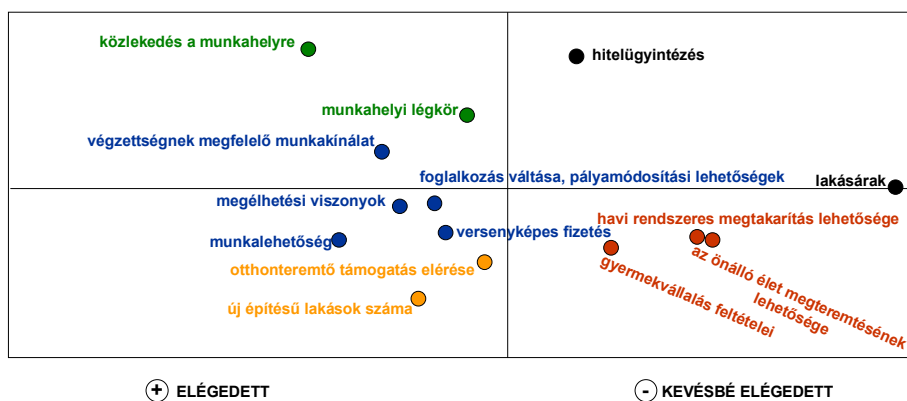
A munka világával kapcsolatos tényezőkkel (kék színnel jelöltük) a legelégedetlenebbek; az egzisztenciális viszonyok (a piros szín jelöli) már inkább csak azokra vonatkoznak, akik elköltöztek, illetve el szándékoznak költözni a kibocsátó családból, ezért az ábra alsó felében foglalnak helyet. A lakáshitel, a lakásárak (feketével van jelölve) már csak kevés fiatalra vonatkoznak – az ábra legaljára kerültek –, de akiket érint, azok az eleve jobb anyagi helyzetüknél fogva érintettek, ezért a tényezőkkel elégedettebbek. E téma egy másik aspektusa az új építésű lakások, és a hitelfelvételi képesség megítélése (sárga szín mutatja az ábrán). A fiatalok legkevésbé elégedetlenek a közlekedéssel, és a munkahelyi légkörrel voltak (zöld színnel jelölve).

38. ábra Nógrád megyére vonatkozó elégedettségi tér a nógrádi fiatalok megítélésében

A problémák színezésére azért volt szükség, mert így könnyebben nyomon követhető a problémákkal való elégedettség elmozdulása a benchmark régió Budapest esetén.

39. ábra A budapesti elégedettségi tér a nógrádi fiatalok megítélésében

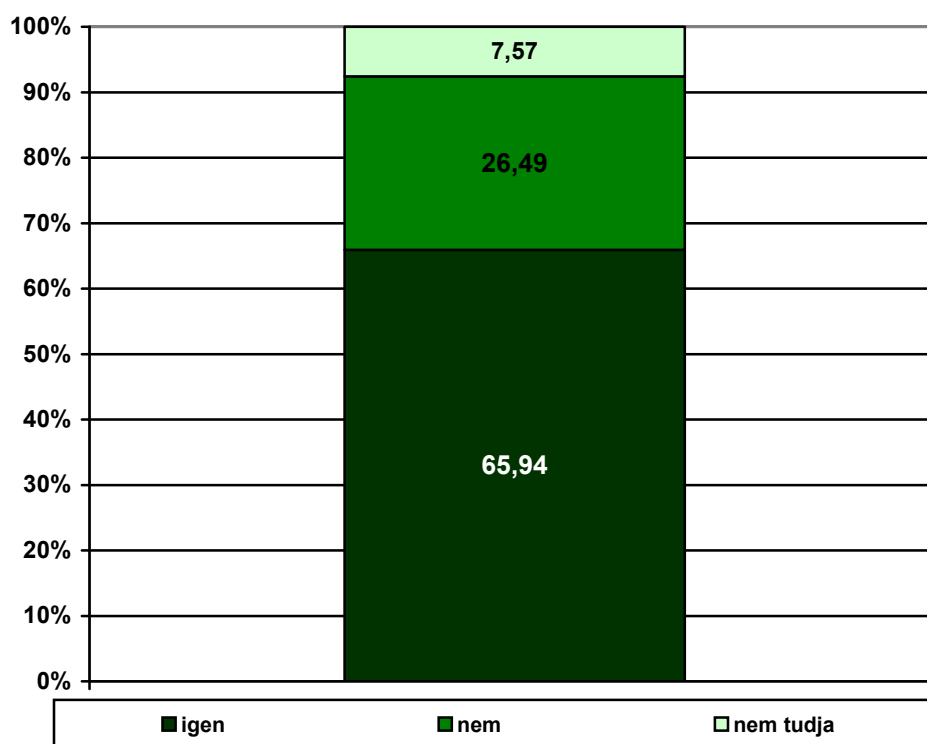
A budapesti elégedettség tere jóval elnyújtottabb vízszintes irányban, mint a Nógrád megyei. Az otthonteremtő támogatás és az új építésű lakások száma (sárga), a munkahelyi légkör és a közlekedés (zöld) megítélése nem változott számottevően. Ellenben a munka világával kapcsolatos aspektusok (kék) együttesen az elégedettség irányában mozdultak el a főváros megítélése esetén. De mint a budapesti lakáshelyzet esetén látható, ez sem könnyíti meg a fiatalok életét, mivel a lakásárak (fekete) a fővárosban olyan magasak, hogy az egzisztencia megteremtése a fővárosban sem könnyű. Az egzisztenciára vonatkozó változók (piros) önálló élet megteremtése, gyermekvállalás, havi megtakarítás a fővárosban ugyanúgy nehéz, mint a megyében.

5.2. Elvándorlási potenciál

5.2.1. Munkahely keresés

A nógrádi fiataloknak több kérdést is feltettünk, amelyek a munka világra, illetve a munkával kapcsolatos mobilitási hajlandóságra vonatkoztak. Elsőként arra a kérdésre kellett válaszolniuk, hogy tervezik-e, hogy Magyarország más településén vállalnak munkát.

40. ábra Tervezi-e, hogy Magyarország más településére megy dolgozni?

A nógrádi fiatalok többsége, 65.9 százaléka tervezi, hogy Magyarország más településére megy dolgozni, 26.5 százaléka viszont nem tervez ilyesmit. Ez nem mutat összefüggést sem az illető nemével, és azzal sem, hogy hol lakik Nógrád megyén belül. A családi állapot

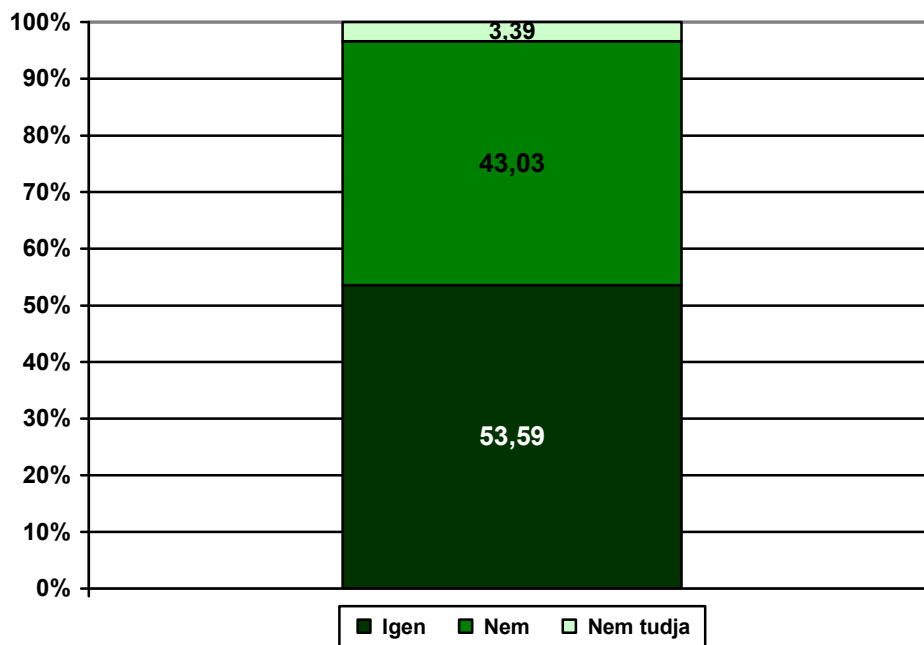
nyilvánvalóan hatással van a mobilitási kedvre: a nem házasoknak 68 százaléka tervezi, hogy elmegy, míg a házasoknak csak 44 százaléka. A fiatalok jelenleg aktuális elfoglaltságával is szorosan összefügg a mobilitási hajlandóság: a most tanulók jóval inkább szeretnék majd a későbbiek során máshol dolgozni, mint azok, akik már jelenleg is dolgoznak, a dolgozóknak 51 százaléka, a tanulóknak viszont 71 százaléka képzelel el a személyes jövőjét.

Azon nógrádi fiatalok közül, akik tervezik, hogy máshova mennek dolgozni, 36 százalék Budapestre szeretne menni, 30 százalék más megyébe, és mindössze 13.6 százalék szeretne a megyén belül mozogni. Leginkább a salgótarjáni fiatalok tüzték ki a fővárost uticélként, többségük – 51 százalékuk – szeretne Budapestre menni, az egyéb városokban lakóknak 36 százaléka, míg a községekben lakóknak csak 31 százaléka gondolkodik ugyanígy.

5.2.2. Tanulás

Adataink tanulsága szerint a nógrádi fiatalok 69 százaléka tanul, további 3.5 százalékuk munka mellett tanul, ezért fontos kitérni a tanulás világával kapcsolatos néhány jellemzőre is. Így a fiataloktól nemcsak a munkával, hanem a tanulással kapcsolatban is kérdeztünk mobilitási hajlandósággal kapcsolatos kérdéseket.

41. ábra Tervezi-e, hogy Magyarország más településére megy tanulni?

A fiatalok mintegy 53.6 százaléka tervezi, hogy Magyarország más településére megy tanulni, 43 százalékuk viszont nem tervez ilyesmit. Tehát a tanulási mobilitásra alacsonyabb a hajlandóság, mint a munkavállalással kapcsolatosra.

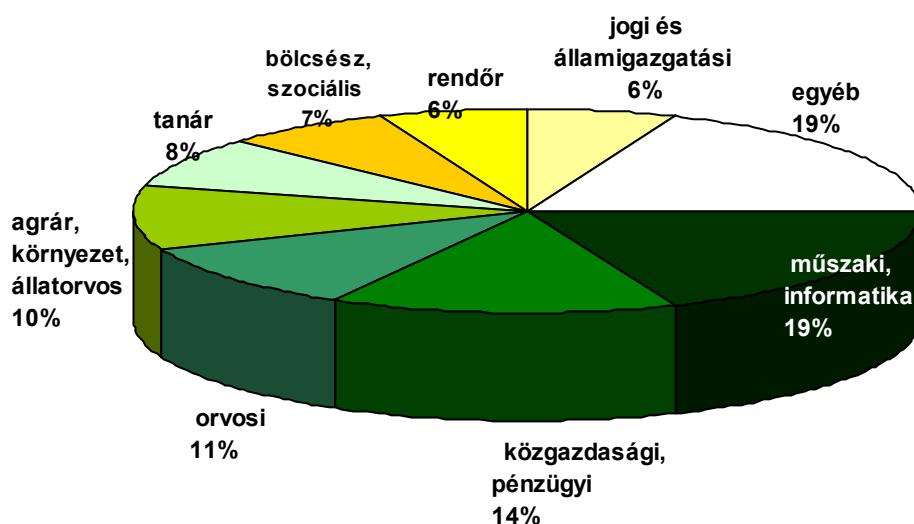
Ha kis mértékben is, de igaz: minél fiatalabb valaki, annál hajlamosabb tervezni azt, hogy máshol folytatja tanulmányait. A jelenleg tanulóknak mintegy 67 százaléka, tehát szeretne majd más településen tanulni; míg azok közül, akik már (csak) dolgoznak, igen alacsony, 22 százalék azoknak az aránya, akik a jövőben szeretnének majd más településen tanulni.

A tanulni máshova vágyók közül 35.3 százalék Budapestre szeretne menni, 43 százalék egyéb magyarországi településre, 12 százalék pedig szeretne megyén belül maradni.

5.3. Új felsőoktatási szak

A kutatás során nógrádi fiataloknak lehetőségük volt megnevezni azt, hogy milyen egyetemi, főiskolai szakokat látnának szívesen a megyében. A fiataloknak 27 százaléka említett egy, 29 százaléka pedig két olyan szakot, amire véleménye szerint szükség lenne a megyében, azaz, többségük meg tudott nevezni olyan szakot, amire szerinte szükség lenne a megyében.

42. ábra Véleménye szerint milyen egyetemi, illetve főiskolai szakra lenne szükség Nógrád megyében?

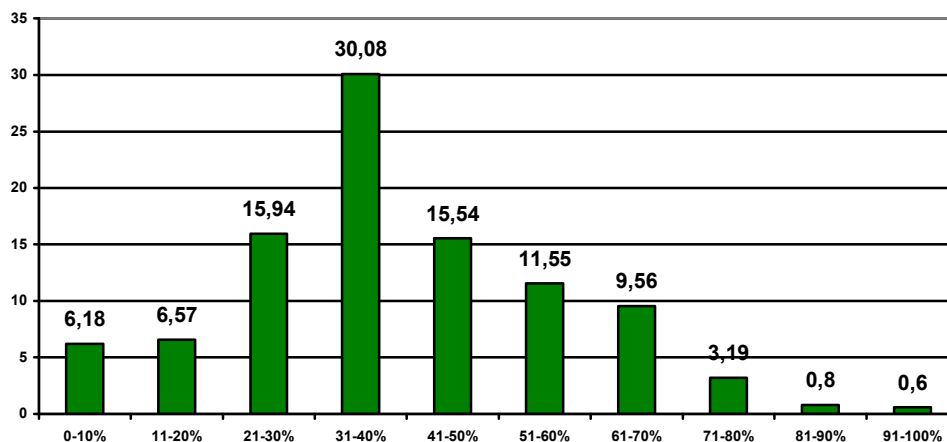
Az összes említés 19 százaléka a műszaki, informatikai felsőoktatásra vonatkozik, tehát a fiatalok válaszaiból ítélve az ilyen jellegű képzésre lenne a legnagyobb igény. Ugyancsak gyakran említették a közgazdasági, pénzügyi képzést (14%). Orvosi képzésre is jelentős igény mutatkozik, az említések 11százaléka ilyen jellegű képzésre vonatkozik. Mintegy 10 százalék az agrárfelsőoktatás iránti igény aránya, és 8 százalékos az említések aránya a tanárképzés esetén. 5 százalék fölötti arányban említették még a különböző bölcész szakokat, illetve a jogi képzést.

Azon nógrádi fiatalok szándékaiba, akik azt tervezik, hogy más megyébe mennek tanulni, valószínűleg közrejátszik az is, hogy elégedetlenek a megyében található képzési kínálattal. Legalábbis erre következtethetünk abból a tényből, hogy a mobilitási hajlandóság erősen összefügg azzal, hogy valaki megnevez-e hiányzó egyetemi, vagy főiskolai szakokat. A máshol tanulást nem tervezők között a többség, 62 százalék nem nevezett meg egy szakot sem, további 21 százalék pedig egyet mondott. Ugyanakkor azok közül, akik szeretnének máshova menni tanulni, 31 százalék egy, 40 százalék pedig két szakot is megnevezett.

5.4. Romákkal kapcsolatos attitűdök

A kérdőívben több romákra, romákkal kapcsolatos attitűdökre vonatkozó kérdés is szerepelt. Elsőként arra kértük fiatalokat, hogy becsüljék meg, milyen a roma népesség aránya a megye lakosságán belül.

43. ábra Ön szerint Nógrád lakosságának összesen hány százaléka roma származású?

A megkérdezettek átlagosan 42 százalékra tették a roma lakosság arányát a megyében. A megkérdezett fiatalok mintegy 30 százaléka úgy gondolja, hogy a megyében a romák aránya 30 és 40 százalék körül van; 30 százalékra teszi ezt az arányt a fiataloknak 16, míg 50 százalékra körülbelül 15 százaléka.

Mindezek mellett érdekes megjegyeznünk, hogy a kérdezőbiztosoknak meg kellett mondaniuk, hogy az általuk kérdezett személyt romának tartják-e; eszerint a felmérésben résztvevők 10 százaléka tekinthető romának. A kérdezőbiztosok által romának észlelt kérdezettek alacsonyabbra becsülik a megyében élő romák arányát, mint a nem romának „ítélt” fiatalok.

Ugyancsak hozzá kell tennünk, hogy a 2001-es önbevalláson alapuló népszámlálási adatok szerint a Nógrád megyei roma lakosság számaránya 4-5 százalék körül van. Még ha igaz is,

hogy ez az arány esetleg alulbecsli a tényleges adatokat, akkor is figyelemreméltó, hogy a fiataloknak csak mintegy 6 százaléka nem becsülte nagyon felül a népszámlálási adatokat. Ugyanakkor a Kemény István féle² 2003-ban készült reprezentatív felmérés alapján, ahol a kérdezőbiztos ítélte meg, hogy a kérdezett roma –e vagy sem, a roma lakosság aránya Nógrád megyében 14,2 százalék. Ha a Kemény féle kutatás eredményeit tekintjük összehasonlítási alapnak, akkor azt mondhatjuk, hogy a nógrádi fiatalok megközelítőleg 13 százaléka, aki nem becsülte túl a roma lakosság számát Nógrádban.

Említésre méltó tény, hogy míg a szakmunkásképző intézetben tanulók átlagosan több mint 50 százalékosnak érzélik a romák arányát a megyében, addig az egyetemre, főiskolára járók átlaga szerint ez az arány 38 százalék körül van.

44. ábra **Vannak-e konfliktusok romák és nem romák között?**
(az említések százalékában)

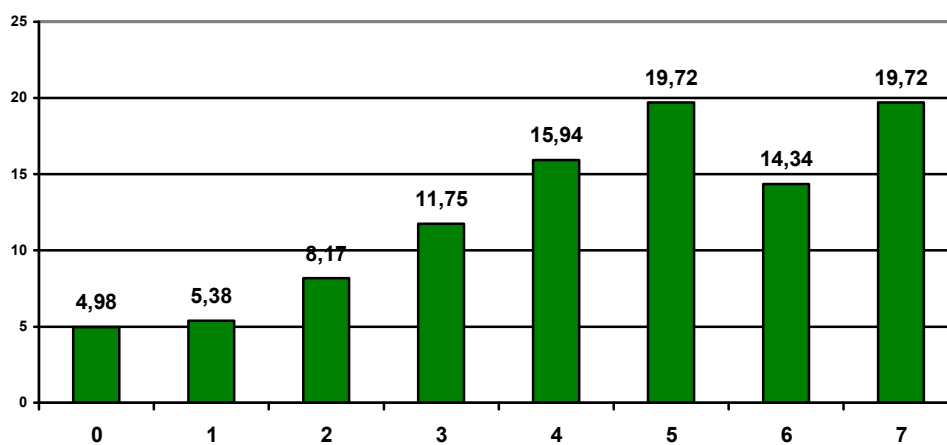
	Vannak	Nincsenek	Nem tud állást foglalni
szórakozóhelyen	88,65	6,37	4,98
iskolában	72,51	12,35	15,14
az utcán	70,32	13,94	15,74
a tömegközlekedési eszközön	65,54	17,53	16,93
az egészségügyi ellátás során	54,18	16,93	28,88
a szomszédsági viszonyban	46,81	30,28	22,91
a boltban	45,42	28,49	26,10

A fiataloktól megkérdeztük, hogy a hétköznapi élet mely területein észlelnek illetve nem észlelnek konfliktusokat romák és nem romák között, összesen hét „terepet” kínáltunk fel megítélésre. Szembetűnő, hogy a szórakozóhelyekkel kapcsolatosan a fiatalok döntő többségének az a véleménye, hogy vannak ilyenek: a megkérdezettek elsöprő hányada, több mint 88 százalék tartozik ide, és mindössze 6 százalékra tehető azoknak az aránya, akik szerint egyáltalán nincsenek ilyenek. A szórakozóhelyi konfliktusok, mint társadalmi

² Kemény – Janki – Lengyel: A magyarországi cigány népesség helyzete 1971-2003. Gondolat – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.

probléma erőteljességére utal az a tény is, hogy elenyésző számban voltak azok a kérdezettek, akik nem tudtak állást foglalni ezzel a kérdéssel kapcsolatban. A többihez képest viszonylag konfliktusmentes helyszíneknek tűnnek a bolti interakciók és a szomszédsági viszonyok, de figyelembe kell vennünk, hogy mindezek mögött a települési szegregáció is állhat, azaz, elképzelhető, hogy sok helyen azért nincsenek konfliktusok, mert a roma és a nem roma népesség nem érintkezik egymással.

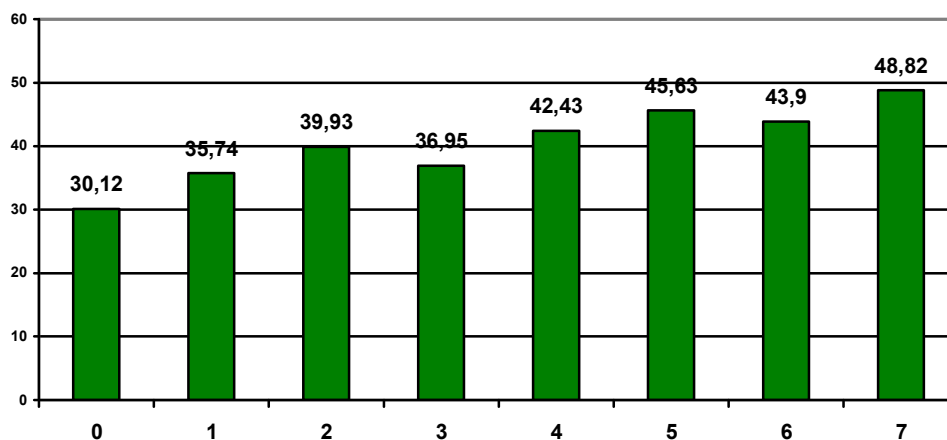
45. ábra Az észlelt konfliktusterületek száma
(válaszolók százalékában)

A lehetséges hét konfliktusforrásból a megkérdezettek kevesebb mint 5 százaléká nem tapasztal egyet sem. A válaszadók többsége, több mint 53 százaléká 5, vagy több konfliktust észlel, ami ismét csak arra figyelmeztet, hogy hatalmas társadalmi problémáról van szó.

Az, hogy valaki mennyi konfliktust észlel, nincs összefüggésben azzal, hogy az illetőt a kérdezőbiztos romának tartotta-e vagy sem. Ugyanakkor az, hogy a kérdezett hol lakik, már mutat némi összefüggést azzal, hogy az adott személy milyen mértékben érzi konfliktusosnak a kérdésben szereplő területeket. A Salgótarjánban lakók tűnnek a legtöbb konfliktust érzékelőknek: mindössze 18 százalékuk érzékel 3, vagy kevesebb konfliktust, szemben a megyei 30 százalékos átlaggal. A községekben lakók mindennapjai tűnnek a legkevésbé konfliktusokkal terheltnek ilyen szempontból: háromnál kevesebb terepen észlel konfliktust 38 százalékuk, és „csak” 28 százalékuk érzékel 6, vagy 7 féle konfliktust (szemben a 34 százalékos megyei átlaggal).

46. ábra A romák becsült számarányának átlagai az egyes észlelt konfliktusterületek száma szerint

Az, hogy valaki hányféle élethelyzetben észleli jellemzőnek a konfliktust romák és nem romák között, igen szorosan összefügg azzal, hogy az illető milyen mértékűre teszi a megyében élő romák arányát. A konfliktust egyik élethelyzetben sem észlelők teszik a legalacsonyabbra ezt az arányszámot, átlagosan 30 százalékra becsülik a roma lakosság arányát. Minél több konfliktust észlel valaki, annál inkább igaz, hogy egyre erőteljesebben felülbecsüli a roma lakosság részarányát. A mind a hét terepet konfliktusosnak megélők átlagosan majdnem 49 százalékra teszik a roma népesség részarányát a megyében.

5.5. Szabadidő, sportolás

5.5.1. Intézmények látogatási szokásai

3. táblázat: Az egyes konkrét intézmények látogatási szokásai

	Salgótarjáni Ifjúsági Tanácsadó Iroda	Balassi Bálint Megyei Könyvtár	József Atilla Művelődési Központ	Nógrád Megye Önkormányzata	Nógrád Megyei Múzeum	Turinform Iroda
naponta	0	0	0	0	0	0
hetente többször	0	2	0	0	0	0
hetente	1	4	1	0	0	0
havonta többször	0	7	4	1	0	0
havonta	1	14	16	4	2	1
ritkábban/egyszer	15	34	43	27	40	14
soha	83	39	36	68	57	84

Nógrád megyében a fiatalok a megkérdezett intézmények közül leggyakrabban a megyei könyvtárat látogatják, a fiatalok 11 százalékáa havonta többször is megfordul itt.

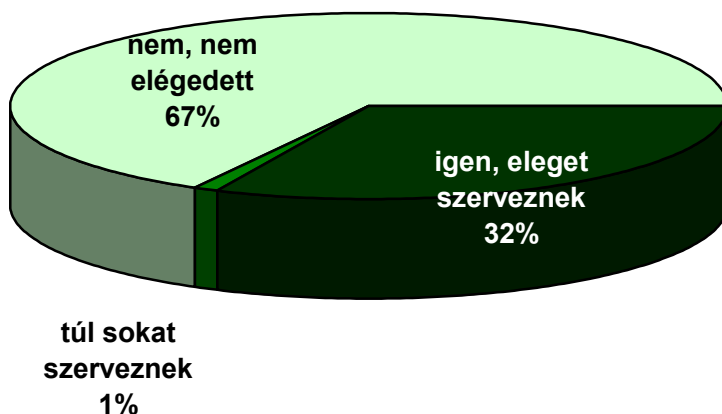
Ugyanakkor a nógrádi fiatalok 83 százalékáa még soha nem volt az Ifjúsági Tanácsadó Irodában vagy Turinform Irodában (84%), továbbá a Megyei Múzeumban 57 százalékuk nem járt soha.

Természetesen a salgótarjáni fiatalok jóval nagyobb mértékben látogatják a Salgótarjánban található intézményeket. A Megyei Könyvtárat és a József Attila Művelődési Központot a tanulók nagyobb arányban látogatják, mint a nem tanuló kortársaik. Különösen a könyvtár látogatói között tapasztalható, hogy az egyetemisták, főiskolások gyakoribb használói a könyvtárnak.

A roma fiatalok ugyanakkor jóval kisebb arányban találhatóak a gyakoribb könyvtárlátogatók és a gyakoribb művelődési központ látogatók között.

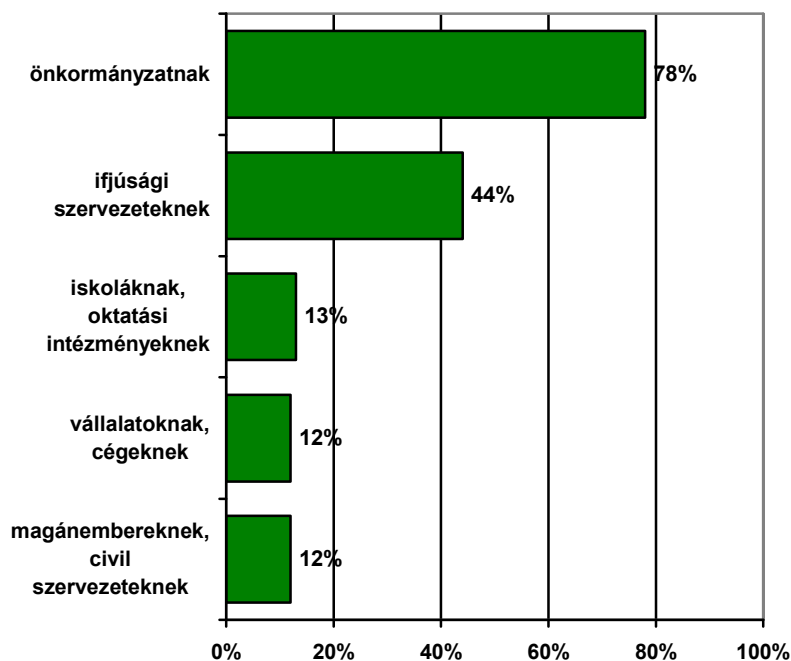
5.5.2. Rendezvények szervezése

47. ábra Elégedett –e Ön azzal, hogy mennyi ingyenes, nyilvános rendezvényt szerveznek Nógrád megyében?
(arány a válaszolók között)

A fiatalok 67 százaléka szerint az önkormányzatok nem szerveznek elég ingyenes, nyilvános rendezvényt Nógrád megyében, a főiskolások és az egyetemisták a leginkább elégedetlenebbek a rendezvények számával.

48. ábra Kinek a feladata lenne a rendezvények szervezése?
(több válasz is megjelölhető)

A fiatalok döntő többsége (78%) szerint az *önkormányzat* feladata lenne a rendezvények szervezése. A kimondottan *ifjúsági civil szervezeteket* 44 jelölte meg, mint felellőst a rendezvényekért, az *egyéb civil szervezetekre* pedig 12 százalékuk tekint úgy, hogy feladat lenne a rendezvények szervezése.

5.5.3. Az egyes szabadidős tevékenységek helyszíneinek igénybevétele

4. táblázat: Részvétel, részvételi lehetőség illetve érdeklődés az egyes szabadidős tevékenység esetén (arány a válaszolók között, százalék)

	szoktam jáni	nincs megfelelő lehetőség	nem érdekel
bob pálya	4	75	22
gokart pálya	6	74	20
multiplex	14	65	21
pláza	26	56	18
teaház	6	48	47
ifjúsági klub	17	43	40
színház	24	40	36
tánciskola	10	36	54
galéria	14	34	51
edző klub	23	31	46
bár	34	29	37
techno party	15	28	57
rajzkör	4	27	69
strand	65	23	12
kávézó	48	22	30
játéktér	12	21	67
disco	57	19	24
biliárdozni	56	15	30
étterem	59	14	26
csocsózni	56	11	33
kocsmák	37	9	54

A felsorolt szabadidő eltöltésére alkalmas helyek közül legnagyobb arányban (65%) a fiatalok a strandot jelölték meg, illetve a strand esetében tapasztaljuk a legkisebb érdektelenséget, a fiatalok 12 százalékát nem érdekli a strandolás lehetősége.

Viszonylag sokan járnak még a fiatalok közül étterembe, diszkóba, valamint biliárdozni és csocsózni. Természetesen nem minden esetben lehet kristálytisztán elválasztani egymástól az egyes tevékenységek színhelyét, így például csocsózni és biliárdozni minden bizonnyal sokan étterembe, kávézóba vagy kocsmába járnak.

A legkisebb arányban a fiatalok rajzkört, bob- és gokart pályát illetve teaházat látogatnak.

A legnagyobb – megfelelő lehetőség hiányában kielégítetlen – igények a gokart- és a bób pálya, a multiplex mozi valamint valamilyen bevásárlóközpont (pláza) látogatása kapcsán merültek fel. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy szintén nagy igény mutatkozik valamilyen jellegű ifjúsági klubban (43%) illetve teaházban való részvételre (40%).

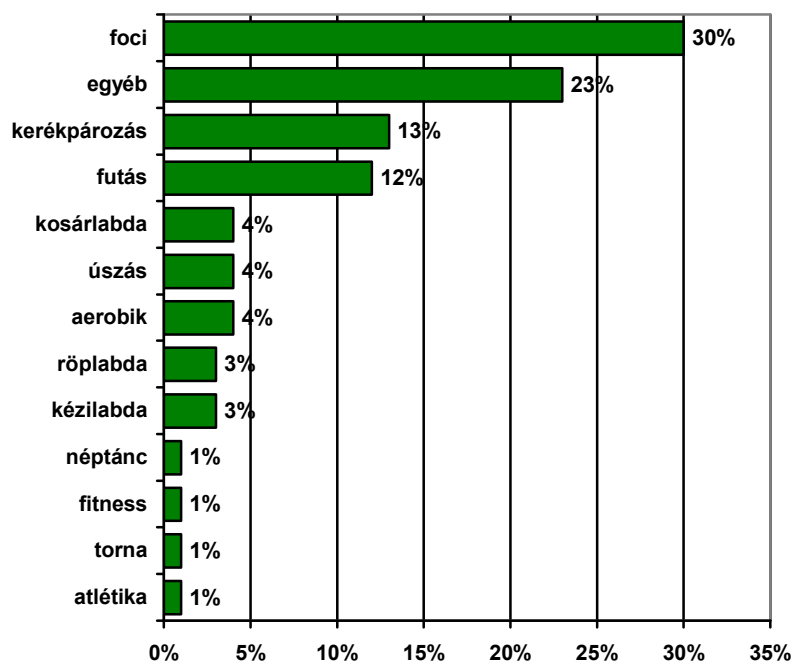
A legnagyobb elutasítottságot ugyanakkor a rajzkörre (69%) és a játékterembe (67%) járás kapcsán tapasztaltuk.

5.5.4. Sportolási szokások

A megkérdezett nógrádi fiatalok 62 százaléka sportol, 38 százaléuk pedig egyáltalán nem végez sporttevékenységet.

A fiatalok életlehetőségeihez, érdeklődéséhez hozzátartozik, hogy nem csak egy sportot, testmozgást végezhetnek, ezért a kutatás során több válaszlehetőséget is felkínáltunk, aminek az összesítése alapján elmondható: a legnépszerűbb sport a nógrádi fiatalok körében a futball, a kerékpározás és a futás.

49. ábra Mit sportol?

Az összes háttérváltozó szignifikáns kapcsolatban áll a rendszeres testmozgással, a sporttal. Leginkább a Nógrád megyei községekben lakók között magas a sportolók aránya, közülük 70 százalék sportol, Salgótarjánban 53, míg az egyéb városiak között 48 százalék sorolta magát ebbe a kategóriába. A férfiak közel háromnegyede, a nőknek viszont csak fele sportol. A kor előrehaladtával a testmozgást űzők aránya folyamatosan csökken. A családi állapot komoly hatást gyakorol a szabadidős tevékenységek struktúrájára, ezt mutatja az is, hogy a

házasok, együtt-élők harmada sportol, míg a még nőtlenek, hajadonok kétharmada sorolódott ebbe a kategóriába. A családi státusz mögött számtalan olyan tényező áll, melyek a családi státusz változásának magától értetődő aspektusait befolyásolják. Ilyen többek között a jelenlegi lakóhely, a gazdasági aktivitás, az életkor, a gyerekek száma. Az önállósodottak egyrészt elköltöznek, másrészt idősebbek, dolgoznak, családot alapítanak. Ezek a háttérváltozók, tulajdonságok együtt járnak, csoportosulnak, típusokat alakítanak ki. Közösen gyakorolnak hatást a fiatalok életvitelére, és természetesen a sportolási szokásaikra. Akik még nem rendelkeznek önálló családdal, azok nagytöbbsége a szüleinél lakik, viszont már önálló életvitelt folytat, ezért van ideje sportolni. A szüleiktől különköltözőknél a családi státuszukban gyökeres változások történtek, így a megváltozott életvitelük okán kevesebb idejük nyílik a sportra. A tanulók 70 százaléka sportol, míg a dolgozók között már csak 48 százalék ez az arány. A tanulók között a szakmunkásképzőbe járók (68%) kicsit inaktívabbak, mint az érettségit adó intézményekben tanulók diáktársaik (75%).

Az etnikai hovatartozás a mindennapi élet számos területén komoly hatással jár. A roma származásúak 42, míg a többségi társadalomhoz tartozók 64 százaléka végez rendszeres testmozgást.

5.5.5. További sportolási potenciál

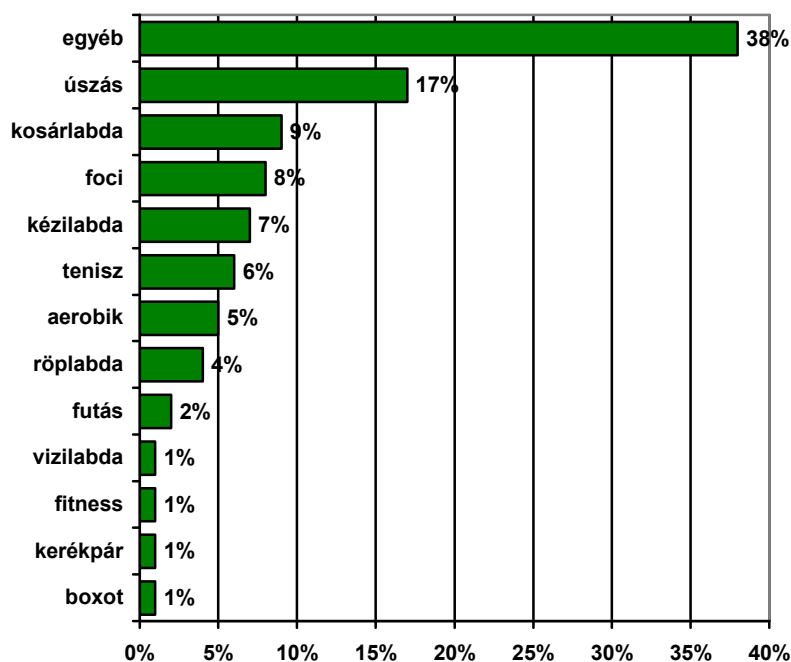
Feltettük azt a kérdést, hogy *mit sportolna, ha lenne rá lehetősége*. A fiatalok negyede ebben az esetben sem végezne testmozgást. Háromnegyedében viszont megvan a testmozgás, a sport iránti potenciál, hajlandónak mutatkoztak a sportra.

Ha a sportoló és nem sportoló ifjúsági csoportokat vizsgáljuk, láthatjuk, hogy a sportolók körében a további sportolási igény, potenciál magasabb, mint az eleve már nem sportolók körében. A sportolók 84 százaléka, míg a nem sportolók 62 százaléka sportolna valamit, ha lenne rá lehetősége.

Mindösszesen 15 százalék a nógrádi fiatalok között azoknak az aránya, akik nem sportolnak, és akkor sem sportolnának, ha arra lehetőségük adódna; negyed részük nem sportol, viszont aktivizálhatónak mutatkozik; 10 százalékuk már sportol, de ez ki is elégíti mozgásigényét; míg fele részük sportol, de még más sporttevékenységet is szívesen végezne.

Arra a kérdésre, hogy *mit sportolna, ha lenne rá lehetősége* nagyon szerteágazó igényeket jelöltek meg a nógrádi fiatalok. Az *egyéb / sokféle / kevés fiataalt érdeklő sportág* kategóriát a fiatalok harmada jelölte meg. Az úszás és a labdajátékok voltak azok a sportágak, amelyekre nagy további igény mutatkozik.

50. ábra Mit sportolna, ha lenne rá lehetősége?

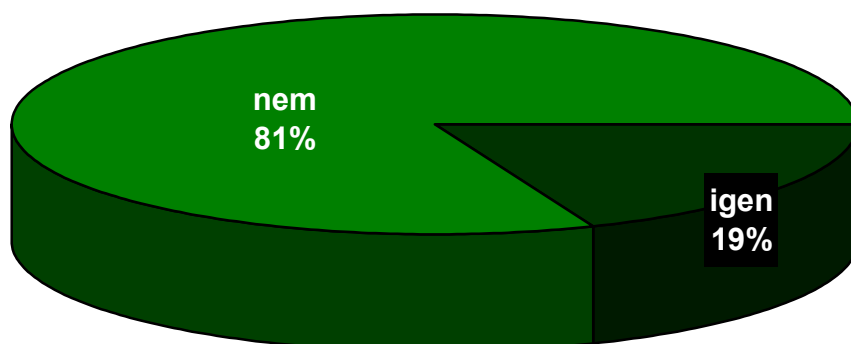

A sportolás utáni vágy, aktivitás potenciál a megyeszékhelyen és a falvakban magasabb (77%), mint az egyéb városokban (66%). A nemek, a kor, az iskolai végzettség ebben az esetben nem okoztak szignifikáns eltérést. A tanulók 80, míg a dolgozók kétharmada rendelkezik egyéb, nem kielégített sportolási vágygal. A származás terén már megfigyelt különbségek a sportolás iránti vágyban is manifesztálódnak. A romák 56, míg a többségi társadalomhoz tartozók 77 százaléka sportolna, ha lenne rá lehetősége.

5.6. Közlekedési szokások, vélemények a közlekedésről

5.6.1. Vasúti közlekedés

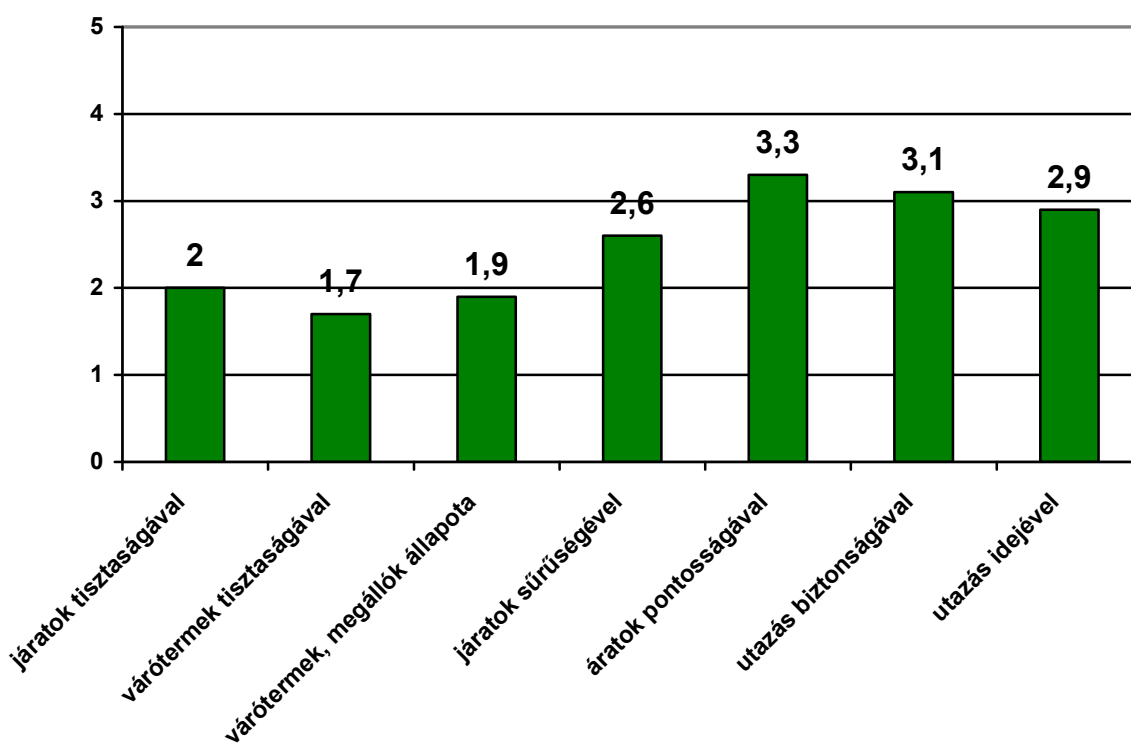
51. ábra Szokott-e rendszeresen vonaton utazni?

A megkérdezett Nógrád megyei fiatalok közel egyötöde (19 %) szokott rendszeresen vasúton utazni. Sem az életkor, sem pedig a nemek tekintetében nincsen lényegében különbség, jóval nagyobb hatása van azonban annak, hogy az illető milyen iskolába jár. Leginkább az egyetemisták (28 %), illetve a szakmunkásképzőbe, szakiskolába (26 %) járók veszik igénybe a vasutat.

Hasonlóan nagy szerepe van a lakóhelynek, hiszen a legkevésbé a megyeszékhelyen, Salgótarjában élők (14 %), legnagyobb arányban pedig a megye más városaiban (23 %) élők utaznak vonattal.

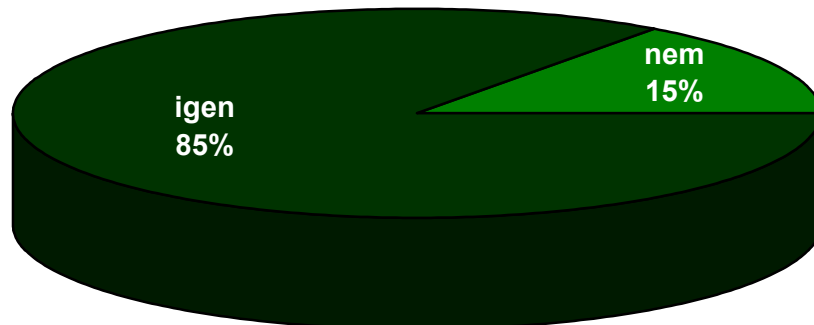
52. ábra Mennyire elégedett az egyes tulajdonságokkal a vasút kapcsán?
*(A kérdésre adott válaszok átlagai alapján,
 ahol 5 = teljes mértékben elégedett, 1 = legkevésbé elégedett)*

Azok, akik szoktak vasúton utazni, leginkább a *járatok pontosságával* (3.3), és az *utazás biztonságával* (3.1), míg legkevésbé a *várótermek* (1.7) és *járatok tisztaságával* (2), illetve a *várótermek, megállók állapotával* (1.9) vannak megelégedve.

5.6.2. Közlekedés autóbuszsal

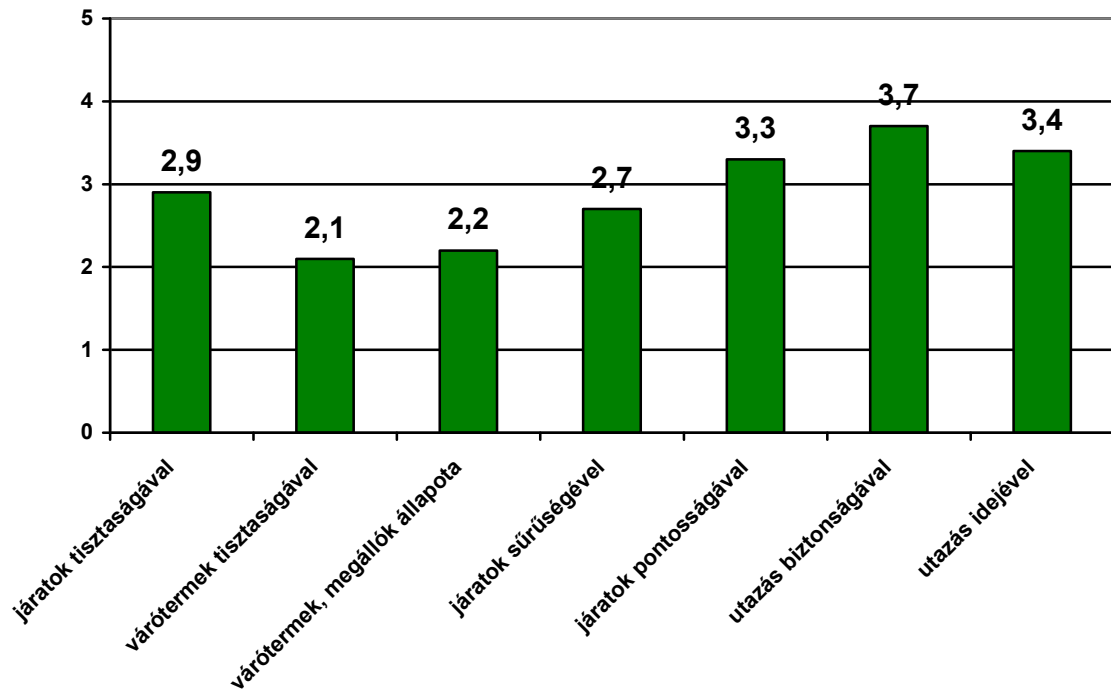
53. ábra Szokott-e rendszeresen autóbuszon utazni?

A vasúti közlekedés igénybevételének viszonylag alacsony számaival ellentétben a Nógrád megyei fiatalok döntő többsége (85 %) rendszeresen szokott autóbuszon utazni. E csoportba az átlagnál valamivel magasabb arányban vannak jelen a 15-19 éves korosztály tagjai (87 %), a nők (88 %), a tanulók (90 %), illetve a községekben (92 %) és a Salgótarjában (86 %) élők. Legkevésbé a szakmunkásképzőbe járók (54 %), a munkanélküliek (71 %) és az egyéb városokban élők (66 %) utaznak autóbuszsal.

54. ábra Mennyire elégedett az egyes tulajdonságokkal az autóbusesz utazás kapcsán?

(A kérdésre adott válaszok átlagai alapján,
ahol 5 = teljes mértékben, 1 = legkevésbé elégedett)

Némiképpen hasonlóan a vasútnál tapasztaltak esetében a fiatalok leginkább az *utazás biztonságával* (3.7), az *utazás idejével* (3.4) és a *járatok pontosságával* (3.3) vannak megelégedve. Ugyan a *járatok tisztaságát* a vasútnál magasabbra értékelték (2.9), a legalacsonyabb értékek ebben az esetben is a *váróterek tisztaságához* (2.1), illetve a *váróterek, megálló állapotához* (2.2) kapcsolódnak.

Összességében elmondható, hogy a vasúti közlekedéshez képest az autóbusesz közlekedéssel jobban meg vannak elégedve a megkérdezett fiatalok.